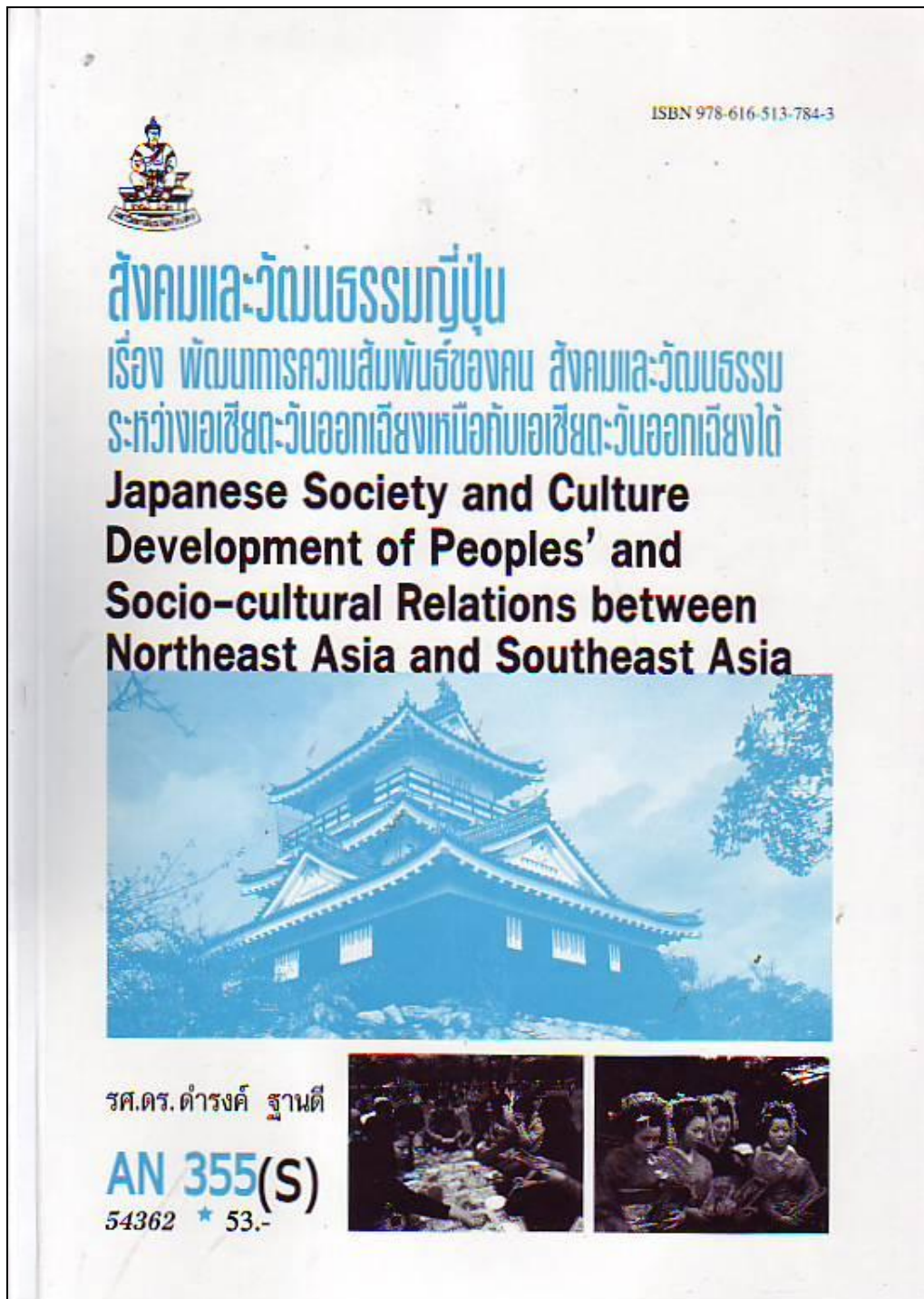

หนังสือใหม่

ชื่อหนังสือ: สังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่น เรื่อง พัฒนาการความสัมพันธ์คน สังคมและวัฒนธรรม ระหว่าง
เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

พิมพ์ที่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปี 2554 (พิมพ์ออกจำหน่าย เดือน พฤษภาคม 2555)

จำหน่ายที่: ศูนย์หนังสือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (รหัสหนังสือ AN 355 (S)) ราคาเล่มละ 53 บาท

**AN355(S) 54362 สังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่น เรื่อง พัฒนาการความสัมพันธ์
ของคน สังคมและวัฒนธรรมระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือกับเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้**

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2554 จำนวน 1,000 เล่ม

ประกอบด้วยเนื้อหาจำนวน 8 บทดังนี้

บทที่ 1 บทนำเกี่ยวกับความเป็นมา ปัญหา....

บทที่ 2 ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 ที่ตั้งและประชากร

บทที่ 4 ยุคโบราณจนถึงต้นคริสตกาล

บทที่ 5 ยุคล่าอาณานิคมชิงชาติตะวันตกและญี่ปุ่น

บทที่ 6 ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงสิ้นสุดสงครามเย็น

บทที่ 7 ยุคปัจจุบัน

บทที่ 8 บทวิเคราะห์และสรุป

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

เป็นที่ประจักษ์กันทั่วไปแล้วว่า ปัจจุบันมีความพยายามที่จะนำประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง (East Asia) มารวมกันเป็นภูมิภาคที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทุกมิติ โดยเรียกว่า ประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียง (East Asia Community) ประชาคมนี้จะเป็นการรวมเอาประเทศที่เป็นสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of the Southeast Asian Nations: ASEAN) หรืออาเซียน จำนวน 10 ประเทศ กับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeast Asia) 3 ประเทศ ได้แก่ จีน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่นเข้าด้วยกัน (แม้ว่าญี่ปุ่นต้องการจะขยายจำนวนสมาชิก ด้วยการรวมอินเดียน ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ เข้าร่วมด้วย) อันจักทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือกระชับแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นในสหัสวรรษใหม่นี้

โดยแท้จริงแล้ว สังคมที่ตั้งอยู่ในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงมีความสัมพันธ์ต่อกันมานานนับตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพราะได้มีความเคลื่อนไหวของประชากร อารยธรรมและวัฒนธรรม สินค้าและบริการ รวมทั้งระบบการเมืองการปกครองระหว่างกันมานานหลายพันปี อนึ่ง ก่อนหน้านั้น ได้มีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดี ได้แก่ ซากดึกดำบรรพ์ (fossil) ของมนุษย์ยุคโฮโม อีเรคตัส (Homo erectus) ซึ่งมีอายุราว 700,000 ปีมาแล้วที่เรียกว่า มนุษย์ชวา (Pithecanthropus erectus) และมนุษย์ปักกิ่ง (Homo pekinensis) นอกจากนี้ยังได้พบซากเปลือกเมล็ดข้าว ซึ่งแสดงว่า ได้มีการเพาะปลูกข้าวมาแล้วไม่น้อยกว่า 9,000 ปีในบริเวณภูมิภาคอุษาคเนย์ จากหลักฐานที่ค้นพบเหล่านี้ทำให้สามารถสรุปได้ว่า มีผู้คนที่ย้ายถิ่นอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มานานแล้วและเป็นภูมิภาคที่คนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มมองโกลอยด์ นั่นคือ เป็นชนเชื้อชาติผิวเหลือง และรับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมร่วมของทั้งสังคมในเอเชียตะวันออกเฉียงที่มีคุณลักษณะทั้งทางด้านกายภาพและด้านอาหารที่คล้ายคลึงกัน

การเคลื่อนไหวของคน สังคม และวัฒนธรรมในบริเวณส่วนนี้ของโลกได้ปรากฏขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเมื่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับการเรียกขานว่า อินโดจีน นั้นหมายความว่า แถบอินโดจีนเป็นแหล่งที่วัฒนธรรมหลักของเอเชีย คือ วัฒนธรรมอินเดียทางทิศตะวันตกมาประสบกับวัฒนธรรมจีนที่เข้ามาทางทิศตะวันออกเฉียง ก่อให้เกิดการ

ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมทั้งสอง และกับวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่นอยู่แล้ว กลายเป็นวัฒนธรรมที่เด่นพิเศษดังเช่นทุกวันนี้

การเข้ามาของคนและวัฒนธรรมจากบริเวณทางตอนเหนือของเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือมาทางตอนใต้ (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ได้ปรากฏขึ้นอย่างเด่นชัด นับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 10 เมื่อมีคนจีนอันได้เดินทางโดยเรือสำเภาเข้าไปยังดินแดนหมู่เกาะและผืนแผ่นดินใหญ่ รวมทั้งได้โจมตีอาณาจักรพื้นเมืองด้วยกำลังและตั้งสังคมบนอินโดจีนบางส่วนให้เป็นรัฐบรรณาการของจักรวรรดิจีน ในขณะที่นักเดินทางของญี่ปุ่นและเกาหลีได้แล่นเรือมุ่งลงทางใต้เพื่อผูกสัมพันธ์ค้าขายกับดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นกัน โดยนักโบราณคดีได้พบหลักฐานทางวัฒนธรรมที่นำไปสู่ความเชื่อที่ว่า มีคนและวัฒนธรรมของชนชาวเกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เข้าสู่สังคมญี่ปุ่นในอดีต ส่วนในจีนและเกาหลีก็ปรากฏว่า มีการค้นพบหลักฐานซากโบราณที่มีถิ่นกำเนิดมาจากดินแดนทางอุษาคเนย์เช่นกัน จึงแสดงให้เห็นว่า มีการแลกเปลี่ยนและการเคลื่อนไหวของคนและวัฒนธรรมของทั้งสองภูมิภาคในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่ครั้งบุพกาล

โดยแท้จริงแล้ว หากจะวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ก็จะพบว่า ชาวจีนได้เดินทางมุ่งสู่ตะวันตกในสมัยราชวงศ์ฉิน ทั้งทางบกและทางทะเลเพื่อติดต่อค้าขายและแสวงหาโชคผลด้วยการเดินทาง ดังมีตำนานกล่าวถึง “เส้นทางสายไหม” จากจีนไปยังยุโรปบนเส้นทางบกที่ต้องผ่านขุนเขา ทะเลทราย และทุ่งราบอันกว้างใหญ่ไพศาล ส่วนการเดินทางโดยทางทะเลนั้น ชาวจีนรวมทั้งชาวญี่ปุ่นและเกาหลีต่างแล่นเรือลงไปทางใต้ อ้อมแหลมอินโดจีนมุ่งสู่อินเดียและอาหรับในทางทิศตะวันตกมาเนิ่นนานแล้วเช่นกัน เมื่อเดินทางผ่านดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดินอินโดจีนและหมู่เกาะน้อยใหญ่ พวกเขา ก็จะแวะพักเพื่อติดต่อค้าขายกับชนพื้นเมืองในภูมิภาคแถบนี้ บางกลุ่มบางคนได้ตั้งรกรากทั้งชั่วคราวและถาวรในบริเวณส่วนนี้ของโลกด้วยเหตุผลส่วนตัวหรือเหตุผลทางด้านสังคมการเมืองในท้องถิ่นเดิมของตน ทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ – เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ – เอเชียใต้ (อินเดีย) – โลกอาหรับทางตะวันออกกลางเชื่อมต่อกันและกันเรื่อยมา

เรื่องราวของความสัมพันธ์ระหว่างสองภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงที่เพิ่งกล่าวถึงนี้เป็นประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องค้นหาข้อมูลหลักฐานเพื่อดูแบบแผนความสัมพันธ์นับตั้งแต่โบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแบบแผนความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัยอันเป็นผลมาจากปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทำให้นักวิชาการบางคนให้ความสนใจศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ของการพัฒนาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกันน้อย เพราะคิดว่า ไม่มีความเชื่อมโยงในแต่ละยุคสมัย พวกเขาจึงให้ความสนใจเจาะลึกศึกษาเฉพาะช่วงหรือยุคใดยุคหนึ่งอย่าง

ละเอียด แต่ผู้วิจัยกลับมีความคิดเห็นว่า น่าจะมีความเชื่อมโยงติดต่อกันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างทั้งสองภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยพื้นฐานที่คล้ายกัน นั่นคือ สีผิวและวัฒนธรรมข้าว ก่อให้เกิดเป็นความผูกพันและการผสมผสานกันแม้จะไม่กลมกลืนกลายเป็นเนื้อเดียวกันก็ตาม ในขณะที่ความสัมพันธ์กับภูมิภาคอื่นๆ ของโลกอาจมีลักษณะที่แตกต่างออกไป เพราะมีความไม่เหมือนกันทางด้านสีผิวและวัฒนธรรมด้านอาหาร

ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งที่จะค้นหาแบบแผนการพัฒนาความสัมพันธ์ของคน สังคมและวัฒนธรรมระหว่างสังคม ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเน้นศึกษาในเรื่องการเคลื่อนไหวคน สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะแยกวิเคราะห์ออกเป็นยุคๆ ตามเหตุการณ์สำคัญๆ เกิดขึ้นเพื่อฉายภาพให้เห็นเป็นภาพรวมในมิติของเวลาและสถานการณ์อย่างต่อเนื่องจากอดีตมาเป็นปัจจุบัน และใช้ทำนายความสัมพันธ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะไม่ชี้แจงการศึกษาเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ทั้งนี้เพราะในสภาพความเป็นจริง มีตัวละครที่สำคัญจากต่างภูมิภาค เช่น อินเดีย และอาหรับ อังกฤษและประเทศตะวันตก รัสเซีย และสหรัฐอเมริกาที่มีบทบาทสำคัญต่อบริเวณที่ศึกษา ซึ่งได้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงมาสู่ระบบความสัมพันธ์ของภูมิภาคแถบนี้บ่อยครั้ง ดังนั้น การวิเคราะห์จะมีการอ้างพาดพิงถึงตัวละครเหล่านี้ด้วย

วัตถุประสงค์ในการทำวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความสัมพันธ์ของคน สังคมและวัฒนธรรมระหว่างประเทศ (สังคม) ระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นับแต่ครั้งโบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสองภูมิภาคดังกล่าวว่า มีลักษณะเป็นเช่นใดในแต่ละยุคสมัย
3. เพื่อค้นหาคำตอบว่า ทำไมคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงไม่ปรากฏอัตลักษณ์ที่เด่นชัดเมื่อเทียบกับการแสดงอัตลักษณ์ที่แจ่มชัดของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อค้นหาคำตอบว่า ทำไมคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มักจะยอมรับสถานภาพที่เป็นรองเมื่อเทียบกับคนในสังคมเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือที่ตระหนักถึงสถานภาพที่สูงเด่นของตน

ขอบเขตการวิจัย

งานชิ้นนี้ได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. เนื้อหา ประเด็นการเคลื่อนไหวของคน สังคมและวัฒนธรรมระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเรื่องหลักที่งานวิจัยชิ้นนี้ประสงค์ที่จะค้นหา เพื่อตอบคำถามหลักเกี่ยวกับความตระหนักถึงอัตลักษณ์ของประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ศึกษา แต่การวิเคราะห์จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยอื่นร่วมด้วย ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมืองและความมั่นคงทั้งจากภายในและภายนอกบริเวณที่ศึกษาควบคู่ไปด้วย เพื่อให้เห็นภาพที่เด่นชัดของความสัมพันธ์ในแต่ละยุคสมัย

2. ยุคสมัย เนื่องจากการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ของการพัฒนาความสัมพันธ์ของคน สังคมและวัฒนธรรมระหว่างสองภูมิภาค จึงได้แบ่งยุคสมัยออกเป็น 4 ยุค เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความเด่นชัดและมีนัยยะที่สำคัญ

การแบ่งยุค มีดังนี้

- 1) ยุคโบราณจนถึงต้นคริสตกาล
- 2) ยุคล่าอาณานิคมของชาติตะวันตกและญี่ปุ่น
- 3) ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงสิ้นสุดสงครามเย็น
- 4) ยุคปัจจุบัน

กรอบการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้กำหนดกรอบเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ด้านพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง โดยได้แบ่งยุคสมัยและปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	ยุคสมัย			
	ยุคโบราณจนถึงต้นคริสตกาล	ยุคล่าอาณานิคมของชาติตะวันตกและญี่ปุ่น	ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 – สิ้นสุดสงครามเย็น	ยุคปัจจุบัน
การเคลื่อนย้ายคน – สังคม – วัฒนธรรม				
อิทธิพลทางเศรษฐกิจ				
อิทธิพลทางการเมืองและความมั่นคง				

นิยามศัพท์

เอเชียตะวันออก (East Asia) หมายถึงบริเวณที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกไกล (Far East)

ของโลก ประกอบด้วยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeast Asia) และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia) ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่ประเทศจีน (และไต้หวัน) ญี่ปุ่น เกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้ และมองโกเลีย ส่วนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้แก่ประเทศที่อยู่ในกลุ่มอาเซียน 10 ประเทศ ปาปัวนิวกินี และติมอร์ตะวันออก บางครั้งมีการเรียกว่าสุวรรณภูมิ อุษาคเนย์ อินโดจีน เป็นต้น

มนุษย์ชวา หมายถึงมนุษย์โบราณในกลุ่ม Homo erectus ผู้ค้นพบคือ ยูยีน ดูบัวว์ ชาวฮอลันดาเมื่อ ค.ศ. 1891 ที่เกาะสุมาตรา อินโดนีเซีย มนุษย์โบราณกลุ่มนี้มีชีวิตอยู่ในระหว่าง 60,000 – 2 ล้านปีมาแล้ว

มนุษย์ปักกิ่ง หมายถึงมนุษย์โบราณเช่นเดียวกับมนุษย์ชวา ค้นพบโดย กัณหา แอนเดอร์สัน ที่หมู่บ้านโจวโข่วเตียน ใกล้กับกรุงปักกิ่ง เมื่อปี ค.ศ. 1921 และมีผู้ร่วมค้นพบ ได้แก่ เดวิดสัน แบล็ค และฟรานซ์ ไวเดนริช

มองโกลอยด์ หมายถึงมนุษย์ที่มีผิวเนื้อมีสีเหลืองไปจนถึงคล้ำ ใบหน้าแบนกว้าง ดวงตาสีดำ บ้างก็มีตาสองชั้นบ้างก็ชั้นเดียว ในที่นี้ได้แก่กลุ่มคนที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ (เรียกว่ามองโกลอยด์ ได้แก่ จีน ธิเบต มองโกเลีย) และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น มลายู ชาวไทย บาหลี

การเคลื่อนไหวคน สังคมและวัฒนธรรม หมายถึงการเคลื่อนไหว (movement) ของคนทั้งที่เป็นปัจเจกหรือเป็นกลุ่มออกจากชุมชนท้องถิ่นเดิมและได้นำเอาคุณลักษณะทางด้านวัฒนธรรมไปยังท้องถิ่นใหม่ อาจเป็นการเดินทางเพื่อการค้า หรือเหตุผลส่วนตัวด้านอื่นๆ เช่น ต้องการแสวงหาที่อยู่ใหม่ หลบหนีออกจากท้องถิ่นเดิมอันเป็นผลมาจากทุพภิกขภัย เป็นอาชญากร หนีภัยสงครามหรือถูกกวาดต้อนไปเป็นกรรมกรแรงงาน เป็นต้น การเดินทางอาจเป็นการแวะผ่าน หรือตั้งใจพักอาศัยชั่วคราว หรือประสงค์ที่จะไปตั้งหลักแหล่งถาวรก็ได้ บ้างก็แต่งงานกับคนท้องถิ่น บ้างก็ทำตัวเป็นนายเหนือชนท้องถิ่น ในขณะที่บางส่วนสวมักดิ์รับใช้คนพื้นเมือง คนเหล่านี้จะนำวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมไปปฏิบัติใช้หรือเผยแพร่ในท้องถิ่นใหม่ด้วย ในทางตรงข้ามชนบางกลุ่มกลับละทิ้งวัฒนธรรมเดิมหันไปรับวัฒนธรรมท้องถิ่นใหม่ไปปฏิบัติตามในชีวิตประจำวัน ในขณะที่คนบางกลุ่มปรับใช้วัฒนธรรมสากล (ยุโรปและอเมริกา) เป็นหลัก

การเคลื่อนไหวของประชากรดังกล่าวอาจมีความหมายคล้ายคลึงกับการอพยพ (migration) แต่ในที่นี้ การเคลื่อนไหวมีความหมายครอบคลุมหลายมิติที่กว้างขวางกว่า อีกทั้งเป็นค่ากลางๆ ที่ใช้วิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพใน เรื่องคน สังคม และวัฒนธรรม

เศรษฐกิจ หมายถึงการผลิต การค้าและแลกเปลี่ยน และการบริโภคสินค้าและบริการ ที่ประชาชนอาศัยอยู่ ได้กระทำและสร้างความผูกพันต่อกัน

การเมืองและความมั่นคง หมายถึง ระบบการเมืองการปกครองที่นำมาใช้ในสังคมใน บริเวณศึกษา การส่งผ่านระบบการเมืองไปยังสังคมอื่น และการครอบงำสังคมอื่น ความเป็นพวกพ้อง การย้ายๆ ความขัดแย้งและสงคราม การสร้างแสนยานุภาพทาง การทหารและการสะสมอาวุธ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสังคม (ยุคโบราณ กาล) ในแง่การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ (ภายหลังที่มีการแบ่งแยกเป็นเขตแดนที่ชัดเจน) ที่รัฐทำหน้าที่เป็นตัว แสดงบทบาทความสัมพันธ์

ประโยชน์ของการศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ได้แก่

1. ความรู้เรื่องที่ได้รับจากการศึกษาเรื่องพัฒนาการของความสัมพันธ์ของคน สังคมและวัฒนธรรมระหว่างสังคมที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือและ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นับตั้งแต่ยุคโบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน สามารถสร้าง องค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมในเอเชียตะวันออกเฉียง โดยเฉพาะในหัวข้อเกี่ยวกับการ เคลื่อนไหวของคน สังคมและวัฒนธรรม

2. นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการเรียนการสอน และเผยแพร่ความรู้ให้แก่คนทั่วไป

3. นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งในแง่การค้า ธุรกิจ อุตสาหกรรม และการเมืองระหว่างประเทศ รวมทั้งความมั่นคงของชาติ

บทที่ 8

บทวิเคราะห์และสรุป

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเรื่องการพัฒนาการความสัมพันธ์ของคน สังคมและวัฒนธรรมระหว่างสังคมในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ยุค ได้แก่ ยุคโบราณจนถึงต้นคริสตกาล ยุคล่าอาณานิคมของชาติตะวันตกและญี่ปุ่น ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองถึงสิ้นสุดสงครามเย็น และยุคปัจจุบัน ซึ่งในแต่ละยุคได้วิเคราะห์ข้อมูลตามปัจจัยหลัก 3 ปัจจัยคือ การเคลื่อนย้ายคน สังคมและวัฒนธรรม อิทธิพลทางเศรษฐกิจ และอิทธิพลทางการเมืองและความมั่นคงในบทที่ 4 - 7 แล้วนั้น ในบทนี้จะอภิปรายผลการศึกษา ด้วยการแบ่งออกเป็นดังนี้

- (1) รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสองภูมิภาคในแต่ละยุค
- (2) อัตลักษณ์ของชนในแต่ละภูมิภาค
- (3) ความตระหนักในสถานภาพทางสังคมวัฒนธรรมของชนในแต่ละภูมิภาค

รูปแบบความสัมพันธ์

ความสัมพันธ์ของคน สังคม และวัฒนธรรมระหว่างสังคมในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของแต่ละยุคนั้นเป็นผลมาจากหลากหลายปัจจัยในแหล่งต้นทางหรือท้องถิ่นที่อยู่เดิม (origin) และแหล่งปลายทางหรือท้องถิ่นที่อยู่ใหม่ (destination) ของการอพยพย้ายถิ่นที่แต่ละแหล่งจะมีทั้งแรงผลักดัน (push) และดึงดูด (pull) รวมทั้งการย้ายกลับไป-มาระหว่างแหล่งต้นทางและปลายทาง ในขณะเดียวกันปัจจัยภายนอกก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การย้ายถิ่นเกิดขึ้น ตัวอย่างปัจจัยภายในที่ก่อให้เกิดเป็นแรงผลักดัน ได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ (เช่น ความขัดแย้ง น้ำท่วม ทุพภิกขภัย กระแสน้ำเปลี่ยนทิศทาง) สงครามกลางเมือง ปัญหาทางการเมือง ปัญหาทางด้านวัฒนธรรม ความต้องการหาถิ่นที่อยู่ใหม่ และจำนวนประชากรมากเกินไป เป็นต้น

ปัจจัยในที่สุดดึงไม่ให้นักเคลื่อนย้าย ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ความสะดวกหรือเป็นชุมทางการคมนาคมขนส่ง (เช่น ท่าเรือ ช่องแคบ หรือเส้นทางการเดินเรือ) เป็นชุมชนเมือง ความปลอดภัย ความมั่นคงทางการเมือง เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ สงครามระหว่างเผ่า/ประเทศ ถูกกวาดต้อนเป็นเชลยศึก ถูกยึดครองเป็นอาณานิคม การบังคับ/นำไปใช้แรงงาน เป็นอาทิ

การเคลื่อนย้ายคนไปยังสังคมใหม่เป็นสาเหตุของการนำคุณลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมของกลุ่มตนเข้าไปปฏิบัติใช้ในสังคมใหม่ที่ซึ่งมีวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่ก่อนแล้ว ในขณะที่เดียวกันปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองก็มีส่วนทำให้รูปลักษณะของสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

1. รูปแบบความสัมพันธ์ในยุคโบราณ

ยุคนี้ครอบคลุมห้วงเวลายาวนานนับตั้งแต่มนุษย์โบราณ (Homo erectus) ที่ได้อุบัติขึ้นทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ (มนุษย์ปักกิ่ง) และในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (มนุษย์ชวา) เมื่อราว 700,000 ปีมาแล้วไปจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 15 โดยเป็นยุคแรกเริ่มก่อร่างสร้างเป็นสังคมขึ้น แต่ขอบเขตชนชาติสมัยนี้ไม่ได้รับการขีดเส้นแบ่งเป็นแต่ละสังคมอย่างชัดเจน

โดยทั่วไป สังคมหนึ่งจะหมายถึงบริเวณศูนย์กลางอำนาจของชนกลุ่มใหญ่ที่ครอบครองแห่งใดแห่งหนึ่ง ศูนย์กลางของอำนาจที่ปรากฏตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญคือ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำฮวงโหและบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุได้เกิดขึ้นและพัฒนากลายเป็นอาณาจักรขนาดใหญ่เมื่อราว 2,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช ในขณะที่ชุมชนโดยรอบศูนย์กลางต่างมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาด้วยการแย่งชิงอำนาจจากศูนย์กลาง หรือถูกชนภายนอกเข้ารุกราน การอพยพย้ายถิ่นจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดประวัติศาสตร์อันยาวนาน

ในกรณีของเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น มีการอพยพจากที่ราบลุ่มภาคกลางและภาคเหนือของจีนไปสู่คาบสมุทรเกาหลีและหมู่เกาะญี่ปุ่นอันเป็นผลมาจากสงครามระหว่างเผ่าและการแสวงหาถิ่นที่อยู่ใหม่ที่มีความอุดมสมบูรณ์และสงบสุขกว่า ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับชนบางกลุ่มที่เคลื่อนย้ายลงไปทางใต้ผ่านอาณาจักรน่านเจ้าเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม ทั้งคาบสมุทรเกาหลีและญี่ปุ่น รวมทั้งบริเวณสุวรรณภูมิต่างก็มีชนดั้งเดิมอาศัยอยู่ก่อนหน้านั้นแล้ว ชนแต่ละกลุ่มได้อาศัยอยู่ร่วมกันตามชาติพันธุ์ของตนเป็นหย่อมๆ ในบริเวณที่กว้างใหญ่ไพศาลตามที่ราบลุ่มของแม่น้ำอิระวดี แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำโขง และแม่น้ำแดง และตามที่ราบลุ่มเชิงเขาทั่วทั้งภูมิภาค นอกจากนี้ การอพยพได้ลงไปยังแหลมมลายูและเข้าสู่เกาะน้อยใหญ่ในภาคพื้นสมุทรที่เรียงรายตัวระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดีย

ในช่วงเวลาก่อนหน้าการก่อกำเนิดของอารยธรรมลุ่มน้ำฮวงโหและสินธุเล็กน้อย ได้มีกลุ่มพรานทะเลที่มีคุณลักษณะทางกายภาพนีกรอยด์และตัวเล็ก เรียกว่า Negrito เดินทางลัดเลาะตามชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย บางส่วนขึ้นไปทางเหนือสู่ลุ่มน้ำสินธุ ในขณะที่บางส่วนล่องเรือต่อมายังปลายแหลมมลายูและหมู่เกาะต่างๆ ของภาคพื้นสมุทรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้อาศัยอยู่ตามชายฝั่งและป่าดงดิบทั่วไป นอกจากนี้ บางกลุ่ม (จำนวน

ไม่มากนัก) เดินทางขึ้นไปอาศัยอยู่ในไต้หวัน และบางส่วนของที่ราบลุ่มภาคกลางของจีน และญี่ปุ่น คนพวกนี้ถือได้ว่าเป็นชนเผ่าดั้งเดิมในภาคพื้นสมุทรของอุษาคเนย์ ต่อมา ชาวอินเดีย โดยเฉพาะพวกทราวีเดียนและชาวทมิฬที่ถูกพวกอารยันรุกรานต่างเดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกับชนพื้นเมืองและกลุ่มที่อพยพลงมาจากผืนแผ่นดินสุวรรณภูมิ ประชากรเหล่านี้อาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มๆ ตามชาติพันธุ์ของตนเอง มีภาษาพูด ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และมีลัทธิความเชื่อเป็นของตนเอง แม้จะมีการแต่งงานระหว่างเผ่าบ้างก็ตาม แต่ก็ยังคงธำรงเอกลักษณ์ของชนเผ่าของตนเรื่อยมา ทำให้จำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีกว่า 700 กลุ่ม ก่อให้เกิดมีความหลากหลายทางเชื้อชาติและชาติพันธุ์มากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

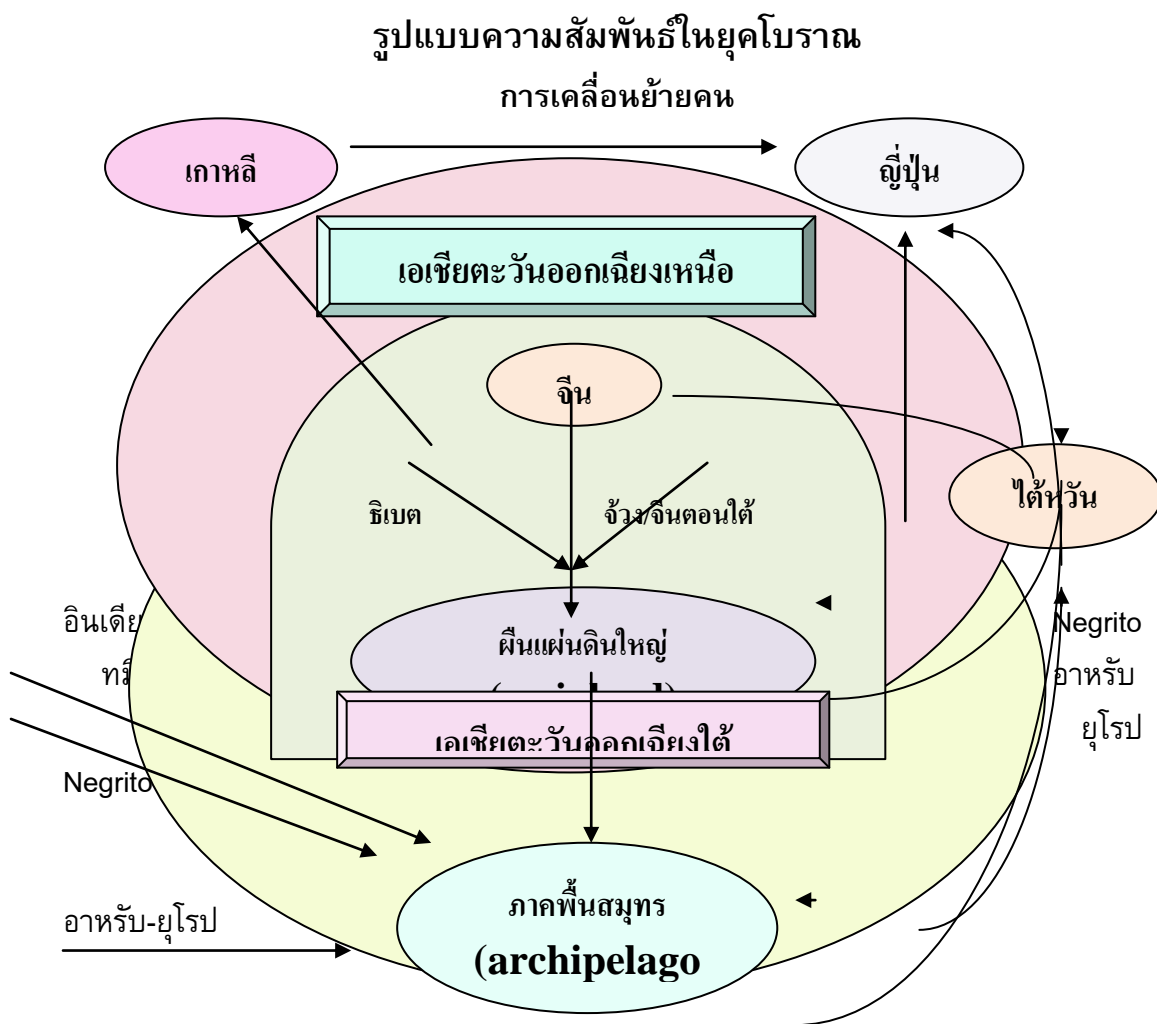
จากชนเผ่าดั้งเดิมแต่ละกลุ่มมีจำนวนไม่มากนัก และมีความแตกต่างกันทางด้านสังคมและวัฒนธรรม แม้ส่วนใหญ่จะยึดถือลัทธิผีหรือวิญญาณ แต่ก็ไม่มีความคล้ายคลึงกัน ทำให้ไม่สามารถใช้เชื่อมโยงระหว่างกันได้ เมื่อศาสนาฮินดูได้ถูกนำเข้ามาโดยผู้อพยพชาวอินเดีย อิทธิพลของฮินดูก็ได้แพร่กระจายกลายเป็นเสาหลักของความเชื่อของชาวพื้นเมืองควบคู่ไปกับลัทธิความเชื่อถือของผู้คนบนผืนแผ่นดินใหญ่ของอุษาคเนย์ด้วย ศาสนาฮินดูและพุทธศาสนากลายเป็นกรอบหลักของการดำเนินชีวิตประจำวัน การแพทย์ ดาราศาสตร์ กฎหมาย ระบบการเมืองการปกครอง รวมทั้งโหราศาสตร์และพิธีกรรมของชนชั้นปกครอง (สุลต่านและราชสำนัก)

ในขณะเดียวกัน ชนมองโกลอยด์ที่มีวัฒนธรรมข้าวเป็นพื้นฐานจากจีนได้หลั่งไหลลงไปทางใต้สู่ดินแดนเอเชียอาคเนย์ ส่วนชาวจีนฮั่นได้ใช้อิทธิพลทางการทหารและการเมืองเข้าครอบงำเวียดนามและผนวกดินแดนโดยรอบให้เป็นรัฐบรรณาการ ต่อมา มีชาวจีนฮั่นอพยพไปสู่อุษาคเนย์เป็นระลอกเพื่ออาศัยอยู่ตามท่าเรือสำคัญๆ และเมืองตามปากแม่น้ำ ซึ่งเป็นเส้นทางสายไหมทางทะเล (การค้า) ระหว่างจีน ผ่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปสู่อินเดียและอาหรับ การค้าขายในยุคนี้เป็นระบบการแลกของต่อของ ส่วนการสะสมทุนเป็นแบบดั้งเดิม โดยทรัพย์สินที่ได้มาจะใช้ในการสร้างศาสนสถาน ใช้จ่ายในงานพิธีกรรม และสร้างปราสาทราชวังอย่างยิ่งใหญ่อันเป็นการแสดงถึงพลังอำนาจของศูนย์กลางการเมืองการปกครอง อนึ่ง การเข้ามาของคนจีนได้นำขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมจีนเข้ามาปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ด้วยอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เหนือกว่าชนพื้นเมือง ทำให้อิทธิพลของชาวจีนก่อตัวและมีมากขึ้นเรื่อยๆ ในดินแดนอุษาคเนย์

ส่วนชาวยุโรปและอาหรับนั้นได้ติดต่อกับค้าขายกับอินเดียมานานนับตั้งแต่สมัยโรมันและได้ติดต่อกันมากขึ้นในตอนต้นคริสตศตวรรษที่ 15 ชาวยุโรปได้เดินทางผ่านเข้ามาทางอินเดีย และ

เดินทางต่อสู่ทะเลจีนใต้ ในช่วงนี้เองที่อุษาคเนย์ถูกเรียกว่า “อินโดจีน” เพราะชาวยุโรปมองเห็นว่า ดินแดนแถบนี้เป็นบริเวณที่วัฒนธรรมอินเดียมาประสกับวัฒนธรรมจีนและผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างลงตัว หนึ่ง ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันศาสนาอิสลามก็ได้เคลื่อนเข้าสู่อินเดียและภาคพื้นสมุทรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยได้ครอบงำอิทธิพลของศาสนาฮินดูและพุทธศาสนา ก่อให้เกิดเป็นรัฐอิสลามบนคาบสมุทรมลายูและอินโดนีเซีย อีกทั้งได้กระจายเป็นหย่อมๆ ทั่วไปในอุษาคเนย์

เกาหลีและญี่ปุ่นติดต่อกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างจำกัด ส่วนใหญ่จะผ่านทางจีนในด้านการค้า

เศรษฐกิจ
 เข้าป่า-ล่าสัตว์
 เศรษฐกิจแบบยังชีพ
 การสะสมทุนแบบดั้งเดิม

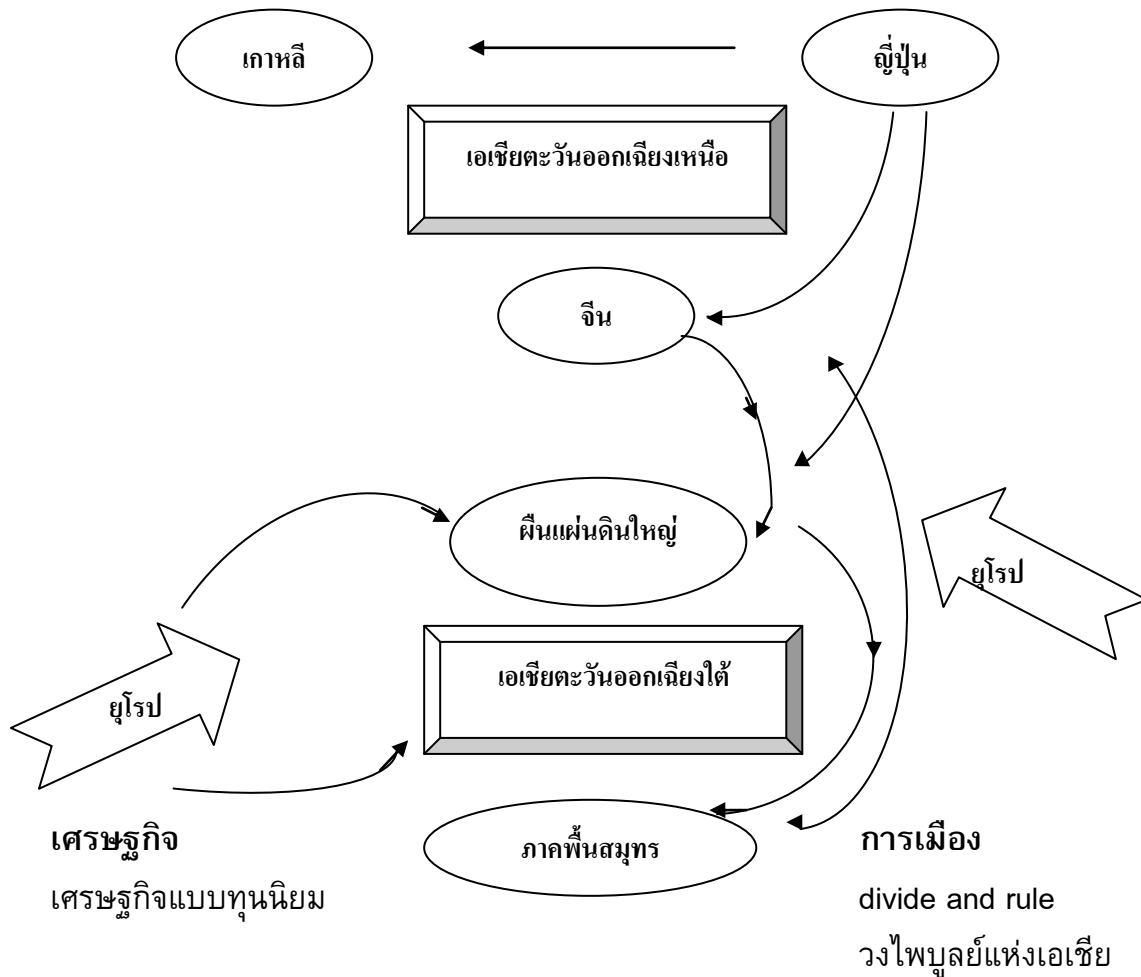
การเมือง
 สงครามภายในเผ่า
 สงครามระหว่างเผ่า
 แสวงหาดินแดนที่สงบ

2. รูปแบบความสัมพันธ์ยุคล่าอาณานิคม

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้ครอบงำยุโรปตะวันตก ส่งผลให้ชาติฝรั่งทั้งหลายต่างแย่งชิงเพื่อเข้ายึดครองดินแดนด้อยพัฒนาแถบเอเชียอาคเนย์เป็นอาณานิคม จากนั้นกระบวนการตูดึงความมั่งคั่งไปสู่ยุโรปได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อิทธิพลของชาวยุโรปได้ทำลายระบบการค้าตามเส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนสู่อินเดียและอาหรับอย่างสิ้นเชิง ชาวจีนจึงจำเป็นต้องโอนทักษะในการเดินเรือ ทักษะทางด้านการค้ากับชนพื้นเมือง และความมั่งคั่งแถบท่าเรือและช่องแคบไปสู่มือของชาวยุโรป ในขณะเดียวกัน ชาวยุโรปได้สร้างความแตกแยกในหมู่กลุ่มชาติพันธุ์ด้วยระบบ “แบ่งแยกและปกครอง” เพื่อสร้างความเป็นภักดีของกลุ่มที่ปกป้องผลประโยชน์ให้กับตนโดยแลกกับผลประโยชน์อันน้อยนิดจากผู้เป็นนาย ในขณะเดียวกันเจ้าอาณานิคมได้นำกรรมกรชาวจีนและอินเดียเข้าไปทำงานและอาศัยอยู่ในอาณานิคมของตนเป็นจำนวนมาก และเมื่อรวมกับผู้ย้ายถิ่นก่อนหน้าของยุคนี้ ทำให้ประชากรชาวจีนและอินเดียโพ้นทะเลมีจำนวนเกือบเท่ากับชนพื้นเมือง ดังเช่น มลายู สิงคโปร์ พม่า และอาศัยกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่แถบอินโดจีนของฝรั่งเศส ไทย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ก่อให้เกิด “เมืองจีน” (China town) ขนาดย่อมขึ้นตามเมืองใหญ่ทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้เพราะคนจีนโพ้นทะเลจะประกอบอาชีพทางพาณิชย์กรรม และเป็นผู้ประกอบการเป็นหลัก อันเป็นผลมาจากการกีดกันมิให้ถือครองที่ดิน อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์กับบ้านเกิดก็ยังคงเป็นไปอย่างสะดวกและต่อเนื่องด้วยการเชื่อมโยงของสมาคมลับที่ทำหน้าที่รับส่งข่าวสารและเงินทองไปยังครอบครัวที่อาศัยอยู่ในเมืองจีน

ในยุคนี้ ญี่ปุ่นได้เปิดประเทศในสมัยจักรพรรดิเมจิและสร้างพลังอำนาจทางการทหารขยายอิทธิพลเหนือเกาหลี จีน และต่อไปยังอุษาคเนย์ด้วยการสร้างเป้าหมายร่วมในการขจัดจักรวรรดินิยมยุโรปออกไป และแทนที่ด้วยแนวร่วมเป็นวงไพบูลย์แห่งเอเชีย ชาวญี่ปุ่นจึงเดินทางเข้ามาสำรวจ อาศัยอยู่ และขับไล่ชาวยุโรป กลายเป็นผู้ปกป้องเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงแรก เป็นเสมือนนอสุรกายในภายหลังเพราะญี่ปุ่นกอบโกยผลประโยชน์ไปมากมายยิ่งกว่าเจ้าอาณานิคมฝรั่งเสียอีก รวมทั้งนำไปสู่การแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่ายของชนพื้นเมืองที่ส่วนหนึ่งเห็นด้วยกับการกระทำของญี่ปุ่น ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าญี่ปุ่นจะเข้าครอบครองบ้านเมืองของตนต่อไป ไร้รีแว้วว่าจะได้รับเอกราชดังที่ประสงค์ จึงตั้งแนวร่วมต่อต้านทั้งญี่ปุ่นและชาวยุโรป

รูปแบบความสัมพันธ์ยุคล่าอาณานิคม

ในยุคนี้ เกาหลีไม่มีความเกี่ยวข้องกับอุษาคเนย์เพราะตกอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น

3. รูปแบบความสัมพันธ์ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

เจ้าอาณานิคมยุโรปได้กลับเข้ามาครอบครองอุษาคเนย์อีกครั้งภายหลังจากที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่สอง ในขณะที่โลกได้เพิ่มปัจจัยความแตกแยกในด้านลัทธิการเมืองอีกปัจจัยหนึ่ง นำไปสู่สงครามใหญ่ในเอเชีย นั่นคือ สงครามเกาหลีและสงครามเวียดนามท่ามกลางความปิติยินดีในช่วงเวลาสั้นๆ ที่ได้รับเอกราชจากมหาอำนาจชาวยุโรป แต่อิทธิพลทางวัฒนธรรมของชาวยุโรปยังคงอยู่เพราะได้สร้างสมการพึ่งพาความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการพัฒนาโดยผ่านทางการศึกษาที่บุตรหลานของชนชั้นสูง

ได้เรียนจบจากมหาวิทยาลัยในยุโรปและนำวิทยาการกลับมาปรับใช้ในสังคมของตน ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับความนิยมญี่ปุ่นที่ย้ำชาตินิยมและการสร้างการพึ่งพาตนเองในการพัฒนา ทำให้แนวคิดในการสร้างชาติในอุษาคเนย์มีความหลากหลายและเต็มไปด้วยปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ

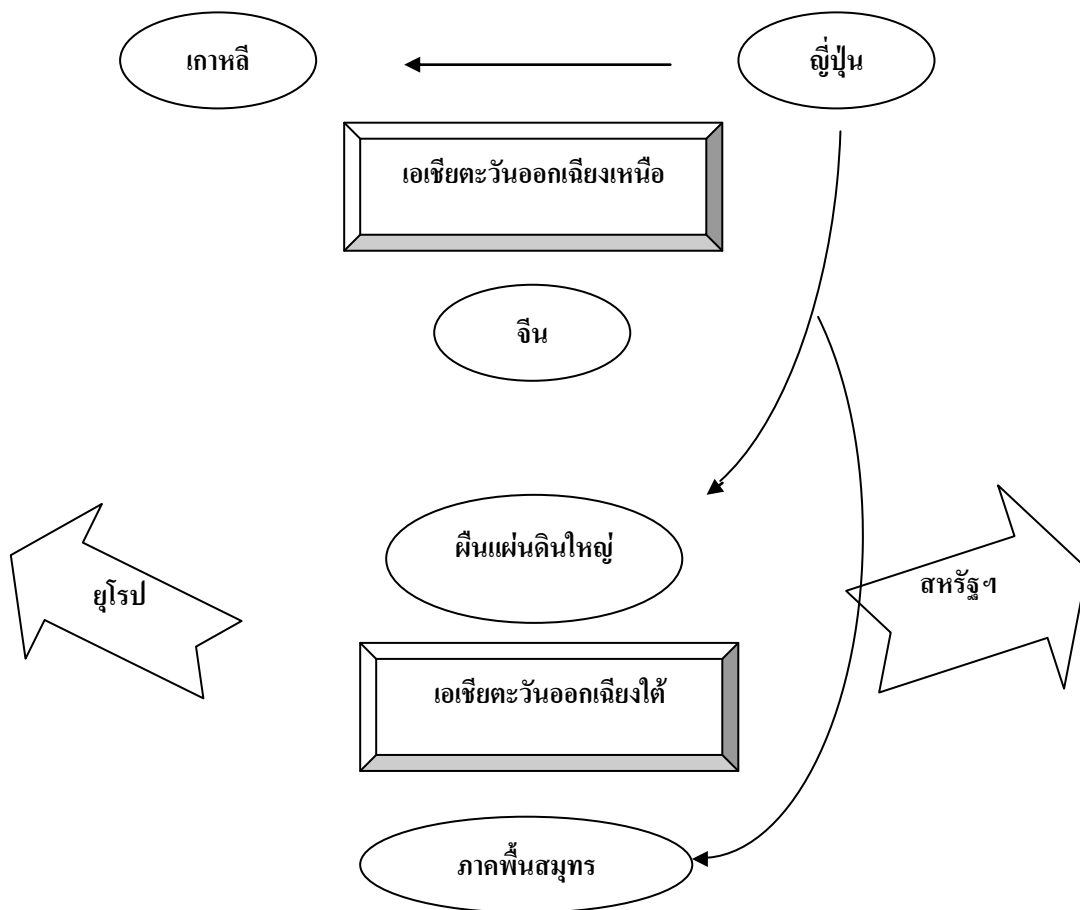
เนื่องจากการกำหนดอาณาเขตของชาติใหม่ที่รวมเอาชนหลายกลุ่มที่มีความแตกต่างด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดปัญหาในการบูรณาการของการเป็นรัฐ-ชาติที่น่าจะมีเอกลักษณ์เฉพาะและมีแนวคิดร่วมแม้จะไม่จำเป็นที่ต้องให้กลายเป็นเนื้อเดียวกันก็ตาม ทำให้เกิดการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจและเอกราชของชนแต่ละกลุ่ม ในกระบวนการนี้ การจัดกลุ่มชาติพันธุ์อื่นด้วยกำลังจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และการทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมของแต่ละกลุ่มเพื่อให้โอบรับวัฒนธรรมของชาติ (ใหม่) จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือที่เรียกว่า ethnocide

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของจีนนำไปสู่การอพยพครั้งใหญ่ของชนชั้นกลางและชนชั้นสูงออกสู่ดินแดนอุษาคเนย์ ต่อมา มีการขจัดคนจีนออกจากประเทศแถบอินโดจีน และปัญหาข้อขัดแย้งทางเชื้อชาติในพม่า มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ทำให้การอพยพต่อไปยังประเทศที่สามเกิดขึ้น กลายเป็นโศกนาฏกรรมของมนุษยชาติที่ชีวิตมนุษย์ต้องมาสังเวกและความทุกข์เวทนาเกิดขึ้นเพราะข้อขัดแย้งโดยฝีมือมนุษย์ด้วยกันเอง อนึ่ง ในยุคนี้ชาวอุษาคเนย์มองจีนแผ่นดินใหญ่ในแง่ที่เป็นภัยคุกคามเพราะจีนส่งออกกลัทธิคอมมิวนิสต์ไปทั่วโลก

ในยุคนี้ ชาวยุโรปและอเมริกาเดินทางออกจากเอเชียอาคเนย์ สูญสิ้นเกียรติยศศักดิ์ศรีที่ต้องพ่ายแพ้สงครามแก่คนพื้นเมือง ในทางตรงกันข้ามญี่ปุ่นกลับมาสร้างความยิ่งใหญ่ด้วยการสร้างแนวร่วมทางเศรษฐกิจตามแผนการพัฒนาแบบห้าปีนำพาเอเชียไปสู่ความมั่งคั่งภายใต้การนำของญี่ปุ่น การทุ่มเทต่อเป้าหมายดังกล่าวก่อให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบว่า ญี่ปุ่นเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มองเห็นชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเพียงเครื่องมือให้เกิดความสำเร็จดังกล่าวขึ้น ญี่ปุ่นจึงพยายามแก้ไขด้วยการใช้ความสัมพันธ์ทางการทูตเชิงวัฒนธรรม (soft power diplomacy) ร่วมกับการให้ความช่วยเหลือหลายหลายรูปแบบ ทำให้อิทธิพลของญี่ปุ่นมีเหนือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกครั้ง ในขณะที่เกาหลียังคงมีปัญหาคาบสมุทรเกาหลี อีกทั้งอยู่ในห้วงการเริ่มต้นพัฒนาประเทศ

การจากไปของชาวยุโรปได้ทิ้งทรัพย์สิน สมบัติและเทคโนโลยีให้แก่ชาวจีนโพ้นทะเลที่ซึ่งคนจีนบางส่วนหันไปโอบรับวัฒนธรรมทางการผลิตและเทคโนโลยีทาง พาณิชยกรรมของอดีตเจ้าอาณานิคม ส่งผลให้การผลิต การค้า การเงินการธนาคาร และ

รูปแบบความสัมพันธ์ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

เศรษฐกิจ

เศรษฐกิจแบบทุนนิยม
อิทธิพลทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น

การเมือง

ethnocide
ภัยคุกคามจากจีน

การกระจายสินค้าตกอยู่ในมือของผู้ประกอบการชาวจีนโพ้นทะเล อันเป็นการสร้างความมั่งคั่งให้แก่คนเหล่านี้อย่างรวดเร็วและมากมาย นอกจากนี้ “ชาวอุซาคเนย์ใหม่” (ลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเล) ได้เข้าสู่ตลาดแรงงานฝีมือ เช่น หมอ วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ อาจารย์มหาวิทยาลัย รวมไปถึงข้าราชการ และนักการเมืองในประเทศไทย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ ยกเว้นในมาเลเซียและอินโดนีเซียที่มีกฎหมายกีดกันมิให้คนเหล่านี้เข้าสู่อาชีพทางการเมืองและการปกครองได้อย่างเท่าเทียมกับชนพื้นเมือง

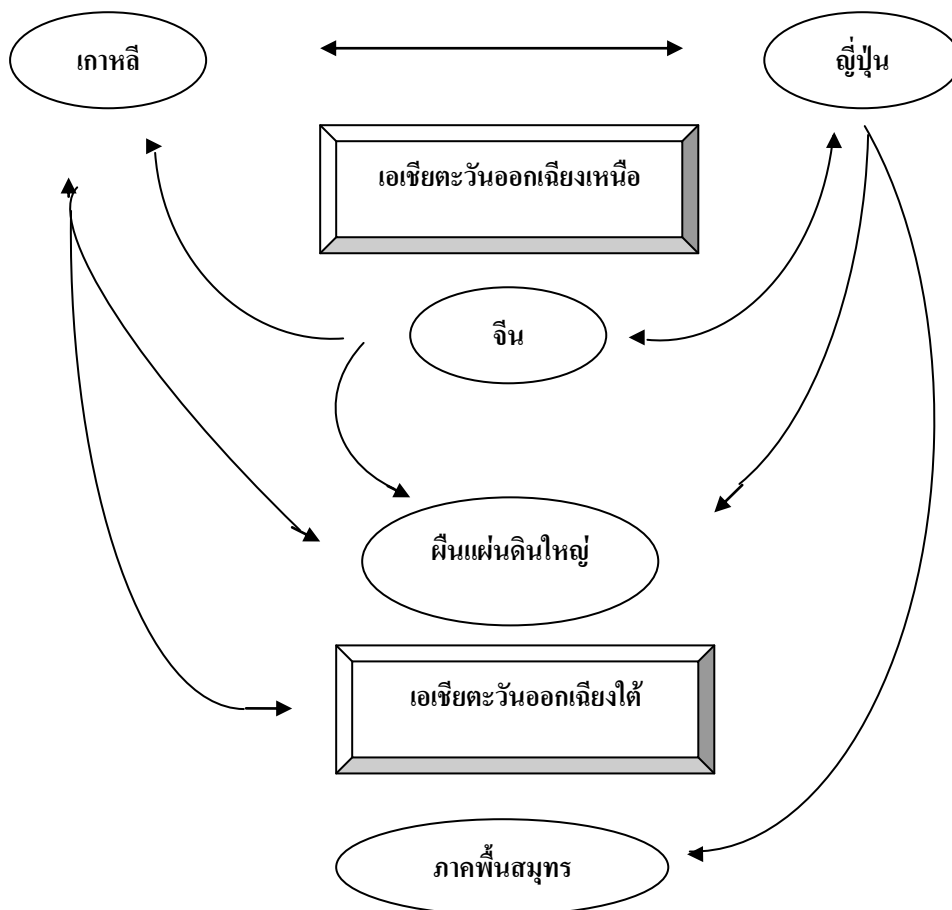
4. รูปแบบความสัมพันธ์ยุคปัจจุบัน

โลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่คนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้และเทคโนโลยีได้ง่ายเพียงปลายนิ้วสัมผัส ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงต่อมวลมนุษยชาติที่สามารถพัฒนาตนเอง สังคม และเศรษฐกิจให้ก้าวไกล ในขณะเดียวกัน ยุคสงครามเย็นได้สิ้นสุดลง (ยกเว้นบนคาบสมุทรเกาหลี) ทำให้การเคลื่อนย้ายคน สังคม และวัฒนธรรมกระทำได้ง่ายโดยปราศจากการขวางกั้นจากปัจจัยด้านลัทธิการเมือง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรในสังคมอุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่งที่สะดวกและราคาถูก รวมทั้งการพัฒนาท้องถิ่นห่างไกลได้รับความสำเร็จระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดความโดดเดี่ยวลง สถานการณ์เหล่านี้ล้วนมีส่วนทำให้โลกใกล้ชิดและพึ่งพากันได้ในทุกมิติ อย่างไรก็ตาม ความไม่เท่าเทียมกันทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยียังคงมีปรากฏให้เห็น ก่อให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ที่แตกต่างจากยุคก่อนหน้าได้อย่างเห็นได้ชัด

คนงานไร้ฝีมือนับล้านจากอุซเบกิสถานเดินทางไปทำงานตามโรงงานและในครัวเรือนในญี่ปุ่น ไต้หวัน ฮองกง เกาหลีใต้ และจีน ในขณะที่ผู้ประกอบการและช่างฝีมือของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือก็เข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยได้ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดกับผู้ประกอบการชาวจีนโพ้นทะเล ส่งผลให้สถานภาพของคนจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียและอินโดนีเซียดีขึ้นเพราะจีนซึ่งกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับที่สองของโลกได้ใช้เป็นสะพานเชื่อมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้ากับประเทศเหล่านี้

เกาหลีใต้ซึ่งเป็นผู้มาทีหลังและไร้รากฐานการเชื่อมโยงกับอุซเบกิสถานเมื่อเทียบกับจีนและญี่ปุ่นได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องผูกสัมพันธ์กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงทุ่มเทการลงทุนและการค้า รวมทั้งพยายามตั้งตัวเป็นผู้นำ (หรือผู้ประสานงาน) ผูก

รูปแบบความสัมพันธ์ยุคปัจจุบัน

เศรษฐกิจ

เศรษฐกิจแบบทุนนิยม
อิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีน

การเมือง

ASEAN + 3
อิทธิพลของจีนทางการเมือง

สัมพันธ์กับอาเซียนจนกลายเป็น ASEAN plus Three ในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 และเสนอตัวเชื่อมโยงกับจีนและญี่ปุ่นสร้างกลุ่ม East Asian Community ขึ้น แต่ก็ได้รับความร่วมมือเชิงการแข่งขันจากมหาอำนาจญี่ปุ่นและมหาอำนาจจีนที่ต่างก็ต้องการเป็น

ผู้นำกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ-เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นกัน อย่างไรก็ตามเกาหลีใต้ได้ประสบผลสำเร็จในการใช้สินค้าทางวัฒนธรรม นั่นคือ กระแสเกาหลี (Korean wave) เข้าสู่ประเทศของทั้งสองภูมิภาค ทำให้เกาหลีเป็นที่น่าจับตามองจากประชาคมนานาชาติ ถึงศักยภาพในด้านการพัฒนา คุณภาพของสินค้า และความแข็งแกร่งทางด้านวัฒนธรรม ไม่ด้อยไปกว่าญี่ปุ่นและจีน

อัตลักษณ์ของชนในแต่ละภูมิภาค

อัตลักษณ์ของชาวญี่ปุ่น เกาหลี และจีนมีอย่างโดดเด่นโดยแสดงออกในด้านรูปลักษณะที่บ่งชี้ชัดถึงความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมของตนอย่างชัดเจนแม้ว่าลักษณะทางกายภาพจะคล้ายคลึงกันก็ตาม คนญี่ปุ่นจะตระหนักถึงความเป็นเอกพันธ์ (homogeneity) ที่ผู้คนจะกล่าวว่า พวกเขาเป็นคนเผ่าพันธุ์เดียวกัน เหตุผลที่ระบุดังนั้นก็เพราะความโดดเดี่ยวของหมู่เกาะญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่ห่างจากผืนแผ่นดินใหญ่ อีกทั้งมีนโยบายการปิดประเทศไม่ติดต่อกับชาติใดเป็นเวลานานกว่า 250 ปี ยังผลให้ผู้คนดั้งเดิมและผู้อพยพมาจากตอนกลางของจีน รวมทั้งที่อพยพจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผสมผสานกลมกลืนกลายเป็นเนื้อเดียวกัน พวกเขาได้สร้างกฎระเบียบทางสังคม วัฒนธรรม และความรักชาติบ้านเมือง ตลอดจนภาษาพูด ภาษาเขียน และลัทธิความเชื่อที่ได้หลอมรวมให้เป็นของญี่ปุ่นแม้ว่าจะหยิบยืมมาจากต่างชาติต่างเผ่าพันธุ์บ้างก็ตาม จนมีการกล่าวว่า ญี่ปุ่นมีวัฒนธรรมที่เป็นเสมือนขนมคินทาโรที่ไม่ว่าจะตัดผ่าตรงไหนก็จะมีลักษณะเหมือนกันทั้งสิ้น ญี่ปุ่นมีสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นญี่ปุ่น เช่น ชุกกิโมโน อาหารซูชิ เหล้าสาเก มวยปล้ำ ภูเขาไฟฟูจิ เป็นอาทิ ในขณะที่สังคมมีความแข็งแกร่งทางวัฒนธรรม และทุกคนรักษากฎระเบียบของสังคมอย่างเคร่งครัด อีกทั้งมีจิตใจเด็ดเดี่ยวและเฉียบขาด ในขณะที่การแสดงออกภายนอกนั้นจะนอบน้อมสุภาพ ดังคำกล่าวที่ว่า อ่อนนอกแข็งใน หรือเปรียบเทียบได้กับดอกเบญจมาศกับดาบซามูไร (Chrysanthemum and the Sword)

คนเกาหลีก็ตระหนักถึงความเป็นเอกพันธ์ของชนชาติของตนเช่นกัน โดยได้เขียนประวัติศาสตร์ของชาติตนว่า ชนเผ่าตั้งกัศอพยพเข้ามาอาศัยอยู่บนคาบสมุทรเกาหลี และสร้างบ้านเมืองขึ้นโดยเทพเจ้าต้นกุนเมื่อราว 5,000 ปีที่ผ่านมา ผู้คนหลอมรวมกันเป็นคนเกาหลีที่ยึดมั่นในชาติและพลังขับเคลือนให้เจริญรุ่งเรืองอย่างต่อเนื่องตลอดประวัติศาสตร์อันยาวนาน เอกลักษณ์สำคัญของคนเกาหลี ได้แก่ กิมจิ พุลโกกิ ชุกฮันบก และลัทธิคณทรง รวมทั้งอุดมการณ์ในยุคใหม่ที่เรียกว่า จิตวิญญาณเราทำได้ (Can-do spirit) ที่เห็นว่า ไม่ว่าจะคนเกาหลีต้องการจะทำอะไร ไม่ว่าจะสิ่งนั้นจะยากลำบากแค่ไหนก็ตาม คนเกาหลีจะต้องฟันฝ่าอุปสรรคให้บรรลุเป้าหมายให้ได้

ส่วนจีนนั้น แทบจะไม่มีข้อสงสัยใดๆ ในการแสดงอัตลักษณ์ของความเป็นจีนให้โลกรู้ เพราะเป็นชาติที่มีอารยธรรมสูงส่ง (superior civilization) มานานหลายพันปีแล้ว และกลายเป็นแม่แบบของวัฒนธรรมของสังคมชนวิหเลื่องทั้งปวง หนึ่ง เนื่องจากเป็นสังคมที่มีจำนวนประชากรมาก และได้เดินทางออกจากสังคมของตนด้วยสาเหตุหนีการเรอจึงพบเห็นคนจีนอาศัยอยู่ในสังคมต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุษาคเนย์ที่มีการอพยพอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงก่อนคริสตกาลจนมาถึงยุคปัจจุบัน

เอกลักษณ์ที่สำคัญของคนจีนมีมากมาย นับตั้งแต่เครื่องแต่งกาย อาหาร แบบแผนการดำรงชีวิตตามลัทธิขงจื้อ ตลอดจนระบบการเมือง การปกครอง การแพทย์ ดาราศาสตร์ รวมทั้งตัวอักษรจีน จริงอยู่ที่เป็นชาติที่มีชนต่างชาติพันธุ์อาศัยอยู่มากกว่า 56 เผ่าพันธุ์ แต่ชาวฮั่นมีจำนวนถึงร้อยละ 91 ที่เหลือเป็นชนกลุ่มน้อยอยู่รวมกันเป็นเผ่าๆ ดังนั้น วัฒนธรรมของจีนจึงมีรากฐานมาจากพวกอื่นที่มีความแข็งแกร่ง และมีการปฏิบัติตามกันไปทั่วในบริเวณที่มีชาวฮั่นอาศัยอยู่

กล่าวโดยสรุป อัตลักษณ์ของชนในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือมีความโดดเด่นและต่างมีวัฒนธรรมเฉพาะตัวที่ถือได้ว่า เป็นวัฒนธรรมที่มีความแข็งแกร่งและสามารถเจริญงอกงามในต่างแดนที่พวกเขาอพยพไปอาศัยอยู่ ทำให้สามารถชี้ชัดได้ง่ายว่า นี่เป็นจีน เป็นเกาหลี หรือเป็นญี่ปุ่น

ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น อัตลักษณ์ของภูมิภาคไม่เด่นชัดแม้จะใช้สัญชาติตามรัฐ-ชาติเป็นตัวระบุแหล่งที่มาของบุคคลก็ตาม แต่ก็ไม่อาจดูได้ง่ายจากรูปลักษณะภายนอก ทั้งนี้เป็นเพราะมีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ (ethnic diversity) ทางด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา และลัทธิความเชื่อ ดังตัวอย่างของการพรรณนาถึงประชากรของเมืองกุงชิง ประเทศสาธารณรัฐมาเลเซียว่า

Kuching is a microcosm of Malaysia's cultural wealth. This vast melting pot and living showcase of over 27 ethnic groups show how people can co-exist in peace and harmony. The potpourri of different indigeneous people, each with their own characteristics and way of life, together with Malays, Ibans and descendents of Chinese immigrants... The original community grew through the intermarriage with migrant Muslim merchants from Arabia, Brunei, Java, Kalimantan and Sumatra...

(from Kuching: City of Harmony. By Darrell Tsen)

จะเห็นได้ว่าชนแต่ละชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตของประเทศใหม่ (ในความหมายของรัฐ-ชาติในยุคปัจจุบันภายหลังที่ได้รับเอกราช) นั้นยังคงยึดถือและปฏิบัติ

ตามลัทธิธรรมนิยมของกลุ่มตน ในขณะที่วัฒนธรรมของชาติ (ที่ใช้เป็นตัวแทนของประเทศใหม่) มักเป็นวัฒนธรรมของชนชั้นสูงที่อาศัยอยู่ในราชสำนักและในเมือง ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

นักวิชาการหลายกลุ่มมีมุมมองอัตลักษณ์ของสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แตกต่างกัน อาจจำแนกได้ดังนี้

1) อินโดจีน นักประวัติศาสตร์ชาวยุโรปโดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสตราจารย์ D.G.E. Hall ชาวอังกฤษและศาสตราจารย์ G. Coedes ชาวฝรั่งเศส ได้ระบุว่า เป็นดินแดนที่วัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมอินเดียมาประสมกัน จึงเรียกว่า อินโดจีน โดยชนพื้นเมืองต่างก็มีลัทธิความเชื่อถือดั้งเดิมของตนเองอยู่แล้ว นั่นคือ ลัทธิการนับถือผีหรือวิญญาณ (animism) ได้ผสมผสานกับลัทธิธรรมนิยมใหม่จากจีนและอินเดีย อย่างกลมกลืน นักวิชาการทั้งสองคนนี้นั้นศึกษาถึงการกลายเป็นสังคมอินเดียของดินแดนอุษาคเนย์อันเป็นผลมาจากการเคลื่อนย้ายคนและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยพวกพราหมณ์ได้แต่งงานกับหญิงสาวชนชั้นสูง และรับตำแหน่งเป็นกษัตริย์ของอาณาจักรต่างๆ ทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้อิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียแพร่กระจายเข้าไปยังทุกส่วนของสังคมอย่างรวดเร็ว ต่อมาพระเจ้าอโศกส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พุทธศาสนาไปยังดินแดนดังกล่าว ลักษณะของการยอมรับเป็นดังนี้ ชนชั้นสูงและราชสำนักยึดถือตามศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ในขณะที่พุทธศาสนาได้รับการเคารพนับถือจากสามัญชนทั่วไป ทำให้ทั้งสองศาสนาอยู่คู่กันจนกระทั่งศาสนาอิสลามเข้ามา มีอิทธิพลเหนือดินแดนภาคพื้นสมุทรและคาบสมุทรมาเลย์ในคริสต์ศตวรรษที่ 15-16 ทำให้ศาสนาอิสลามซึ่งเป็นศาสนาที่เข้าถึงสามัญชนได้ดีกว่า ผลักดันให้ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูหายไป ส่วนบริเวณผืนแผ่นดินใหญ่ยังคงนับถือพุทธศาสนานิกายหินยานอย่างเหนียวแน่น เช่น พม่า ไทย ลาว และเขมร ส่วนเวียดนามนับถือพุทธศาสนานิกายมหายาน

วัฒนธรรมจีนนั้นได้แพร่หลายเข้ามาทางเวียดนามและตามเมืองท่าต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์นับตั้งแต่ก่อนคริสตกาลเช่นกัน โดยรัฐต่างๆ บนผืนแผ่นดินใหญ่ตกเป็นรัฐบริวารของจีน และนำวัฒนธรรมของชาติที่สูงเด่นกว่าเข้ามาปฏิบัติใช้ ต่อมา เมื่อคนจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้นเรื่อยๆ กลายเป็นชนอีกกลุ่มหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไป พวกเขายังคงปฏิบัติตามวัฒนธรรมของตนเองทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย ต่อมาเมื่อจำนวนประชากรมีมากขึ้นและได้รับความสำเร็จในทางเศรษฐกิจจนสามารถยกฐานะทางสังคมให้สูงขึ้น การแสดงออกทางด้านวัฒนธรรมจีนจึงเป็นไปอย่างเปิดเผยทั่วทั้งภูมิภาค⁽¹⁾

ในปัจจุบัน นักประวัติศาสตร์ยังคงยึดถือตามทีผู้รู้ชาวตะวันตกที่ระบุว่า ภูมิภาคแถบนี้เป็นบริเวณที่วัฒนธรรมจีน-อินเดียมาประสมกัน และเป็นเสาหลักและเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2) รัฐเสมือนโรงละคร นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันชื่อ Clifford Geertz ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเทศอินโดนีเซียได้ใช้เวลาอันยาวนานศึกษาวิจัยรัฐอินดูบนเกาะบาหลีในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ผู้วิจัยท่านนี้กล่าวว่า รัฐบาหลีในยุคนั้น (อาจเทียบเคียงได้กับรัฐอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงเวลาเดียวกัน) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ราชสำนักและหมู่บ้านที่ตั้งอยู่โดยรอบ พระราชวังเป็นทั้งพระราชฐานและวัดที่มีองค์กษัตริย์ผู้ซึ่งมีสถานภาพเหนือปวงชนและเป็นเสมือนเทพที่มีพิธีกรรม กฎเกณฑ์ทางสังคม และเรื่องเล่าขานถึงอานุภาพของพระองค์ เป็นของสูง/ตัวแทนของสังคมที่มาจากสวรรค์ โดยทุกคนในสังคมจะเคารพเชื่อฟังและนับถือโดยปราศจากข้อสงสัย

กษัตริย์เป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งทั้งทางโลกและทางจิตวิญญาณ ทางโลกได้แก่ เป็นผู้นำชาติ หัวหน้าการเมืองการปกครองและการทหาร เป็นเจ้าของประเทศ เป็นเจ้าของทรัพย์สินสมบัติทุกอย่างในแผ่นดิน เป็นผู้ออกกฎหมาย/ตัดสินคดีความ และเป็นบุคคลเหนือแผ่นดินทั้งปวง ส่วนทางวิญญาณนั้น พระองค์ทรงประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ที่ก่อให้เกิดผลต่อแผ่นดินและปวงชน ทรงเป็นจ้าวแห่งอุดมการณ์ของชาติ และเป็นผู้นำทางความคิดความเชื่อในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

ส่วนสามัญชนซึ่งเป็นชาวนา อาศัยอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ ประกอบสัมมาอาชีพทางการเกษตร มีหน้าที่ในการเสียภาษีอากรให้แก่รัฐ และทำงานให้กับรัฐด้วยความเต็มใจ การเป็นประชากรที่ดีจะได้รับการยอมรับและการคุ้มครองจากราชสำนัก ดังนั้นหากกระทำตามหน้าที่พลเมืองแล้วการใช้ชีวิตจะเต็มไปด้วยความสงบสุขร่มเย็นภายใต้ร่มพระบารมี⁽²⁾

มีนักวิชาการบางส่วนได้ขยายคำอธิบายที่แยกย่อยต่อจากการมองสังคมอุษาคเนย์ในประเด็นนี้ไปอีกหลายมุมมอง ตัวอย่างเช่น ปราณี วงษ์เทศ ศรีศักดิ์ วิลโลดม และสุจิตต์ วงษ์เทศได้กล่าวว่า สังคมในภูมิภาคนี้ น่าจะเรียกว่า พื้นบ้านพื้นเมือง หรือที่จำแนกสังคมออกเป็น 2 ส่วน ชาวนาชาวไร่และชนเผ่า กับราชสำนัก ซึ่งต่างมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สังคมชาวนาชาวไร่และชนเผ่าต่างๆ อาศัยอยู่นอกเมืองหลวงที่มีชนบทธรรมนิยมประเพณีพื้นบ้านที่สอดคล้องกับสภาพนิเวศ อาชีพ และความเชื่อลัทธินับถือวิญญาณ ในขณะที่ราชสำนักจะใช้วัฒนธรรมที่หยิบยืมหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลัทธิพราหมณ์-ฮินดู อีกทั้งได้พยายามอ้างว่า นี่คือวัฒนธรรมของชาติ⁽³⁾ ส่วนนักวิชาการอีกกลุ่มมองว่า ลักษณะดั้งเดิมของสังคมเหล่านี้เป็นแบบระบบผู้อุปถัมภ์-ผู้รับอุปถัมภ์ (patron-client relationship) โดยความสัมพันธ์จะเริ่มจากสูงสุดคือ

กษัตริย์ (patron) สัมพันธ์กับขุนนาง (client) ขุนนางใหญ่ (patron) – ขุนนางระดับต่ำกว่า (client) และขุนนาง (patron) – ชาวนา (client) ดังนั้นเมื่อนำระบบความสัมพันธ์เป็นคู่ๆ มาต่อกันแล้วก็จะกลายเป็นภาพของสังคมทั้งหมด นั่นคือ จากสูงสุด-ต่ำสุด⁽⁴⁾

อัตลักษณ์ในรูปแบบนี้ยังคงปรากฏในประเทศที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เช่น ไทย กัมพูชา และที่มีสุลต่านเป็นประมุข เช่น บรูไน และมาเลเซีย

3) อาเซียน นักวิชาการสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมองภูมิภาคนี้ว่า เป็นชุมชนประชาชาติที่มีอายุยืนยาวกว่า 4 ทศวรรษ และมีความแข็งแกร่งที่ชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผืนนี้กำลังกลายเป็นกลุ่ม (blog) ที่มีความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของภูมิภาค อีกทั้งมีความสำคัญต่อโลก ดังนั้น จึงมีการใช้คำว่า อาเซียน ให้เป็นเสมือนกลุ่มประเทศที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน⁽⁵⁾ อีกทั้งกลุ่มประเทศเหล่านี้ประสงค์ที่จะรวมกันเป็น ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ขึ้นใน ค.ศ. 2015 มีการยอมรับความหลากหลายและการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในของแต่ละรัฐ ซึ่งจะทำให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีเอกลักษณ์หรือมีรูปแบบที่เป็นของตนเอง แต่ทรงพลังสำคัญเป็นกลุ่ม

กล่าวโดยสรุป มีการมองอัตลักษณ์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่แตกต่างกันไป ตามทัศนะของกลุ่มนักวิชาการและคนทั่วไป อย่างไรก็ตาม คำว่า อินโดจีน (แทนคำว่า สุวรรณภูมิในอดีตกาล) เป็นคำเรียกขานอุษาคเนย์ที่ผู้คนทั่วไปมองเห็นในเชิงประจักษ์ และการมองในรูปของการเป็นกลุ่มอาเซียนนั้นเป็นมโนภาพที่ใช้เรียกกันในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ อัตลักษณ์ที่คนทั่วโลกกล่าวขวัญถึงชนและสภาพทางภูมิศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็คือ เป็นชนผิวดำเหลือง รูปร่างหน้าตาสวยงาม ตัวเล็ก มีชีวิตอยู่ในภูมิภาคที่เป็นชายทะเล อาศัยอยู่ตามเกาะแก่งที่มีความสวยงาม อากาศอบอุ่น และมีป่าไม้เขียวขจี

ความตระหนักในสถานภาพทางสังคมวัฒนธรรม

1. ชนในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ มีความตระหนักในชาติพันธุ์ของตน โดยแสดงตัวตนออกถึงความเป็นคนจีน หรือคนเกาหลี หรือคนญี่ปุ่นอย่างเด่นชัด ในกรณีของจีนนั้น ชาวจีนมีความภาคภูมิใจในความเป็นชาติและความสูงส่งของอารยธรรมของตนเอง พวกเขามีประวัติความเป็นมาอันยาวนานหลายพันปี บรรพบุรุษได้สร้างวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น กำแพงเมืองจีน โบราณสถานที่มีคุณค่ายิ่งมากมาย มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สูงส่ง และสร้างวัฒนธรรมด้านวัตถุ ได้แก่ ลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า และความรู้ทางวิชาการมากมายหลายแขนง นอกจากนี้จักรพรรดิในอดีตได้ครอบครองบ้านเมืองด้วยหลักการเมืองการปกครองที่เป็นต้นแบบของชาติอื่นๆ อีกทั้งเป็นศูนย์กลางของครอบครัว

นานาชาติ (family of nations) ที่มีรัฐบาลบูรณาการตั้งอยู่รอบข้าง ดังนั้น ไม่ว่าคนจีนจะไปอาศัยอยู่ ณ ที่ใด ก็จะมีวัฒนธรรมจีนให้เจริญรุ่งเรืองในดินแดนใหม่นั้นๆ

อย่างไรก็ตาม การตระหนักถึงความเป็นชาติได้รับการทำลายในช่วงตอนปลายของราชวงศ์ชิงที่จีนถูกมหาอำนาจตะวันตกแผ่อิทธิพลเข้าไปครอบงำ ก่อให้เกิดการแตกแยกทางสังคมอย่างเห็นได้ชัดเมื่อชนชั้นสูงและราชสำนักหันไปรับอิทธิพลของชาวยุโรป ในขณะที่พวกอันต่างต่อสู้ไต่ดินเพื่อยึดโยงความเป็นจีนให้คงอยู่ รวมทั้งผลักดันให้มีการค้าฝิ่น จึงนำไปสู่การจลาจลนับร้อยๆ ครั้งระหว่างชนชาวอันกับผู้ปกครองแมนจู และเกิดสงครามฝิ่นกับอังกฤษ ปัญหาความแตกแยกได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นโศกนาฏกรรมต่อชาวจีนนับล้านเมื่อประเทศเกิดสงครามกลางเมืองระหว่างฝ่ายก๊กมินตั๋งกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ จนในที่สุด ชนชั้นต่ำก็ได้รับชัยชนะและนำประเทศไปสู่ความเป็นชนชาติจีนอีกครั้งตามนโยบายปฏิรูปและการปฏิวัติทางวัฒนธรรมของเหมา เจ๋อตุง

ในกรณีของชนชาติเกาหลี ชาวเกาหลีในอดีตมีความรู้สึกต้อยต่ำในสถานภาพของชาติตนเองเมื่อเทียบกับของจีนและญี่ปุ่น โดยจะยกย่องชนและวัฒนธรรมของชาติเพื่อนบ้านว่าดีเด่นกว่าของตนเอง อย่างไรก็ตาม ความเป็นเกาหลีก็ยังคงมีปรากฏอยู่อย่างเหนียวแน่นด้วยการยึดมั่นในบรรพบุรุษต้นกุนที่สร้างชาติและธำรงความเป็นชาติท่ามกลางแรงกดดันจากมหาอำนาจรอบข้างที่ต้องการครอบครองเกาหลี อย่างไรก็ตาม เมื่ออิทธิพลของต่างชาติเข้าไปในเกาหลีมากขึ้นในตอนปลายของยุคอาณาจักรโชซอน คนเกาหลีก็แตกออกเป็นฝักเป็นฝ่าย กล่าวคือ กลุ่มนิยมญี่ปุ่น กลุ่มนิยมจีน กลุ่มนิยมฝรั่ง (รวมทั้งคริสต์ศาสนา) และกลุ่มชาตินิยม การต่อสู้ระหว่างกลุ่มจึงเกิดขึ้นอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างกลุ่มซ็ร็คและกลุ่มตงฮักในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19

การครอบครองอำนาจของเหล่าขุนนางที่ยึดมั่นในลัทธิของจื้ออย่างเคร่งครัด ทำให้สังคมเกาหลีหยุดนิ่งเพราะปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่จะก่อให้เกิดการสั่นคลอนอำนาจของเหล่าขุนนางชั้นสูง อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ตอนกลางของยุคอาณาจักรโชซอน สังคมเกาหลีก็ไม่อาจปิดกั้นการหลั่งไหลเข้ามาของอิทธิพลทางความคิดความเชื่อของโลกตะวันตก ทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศได้หันไปนับถือคริสต์ศาสนาเป็นจำนวนมากเพื่อแสวงหาทางเลือกใหม่ให้กับชีวิต หรือที่เรียกตัวเองว่ากลุ่มซ็ร็ค ในขณะเดียวกัน กลุ่มชาตินิยมที่ยึดมั่นชื่นชมปรัชญาตะวันออกเพื่อใช้เป็นแนวทางในการผดุงความเป็นธรรมพยายามขจัดอิทธิพลต่างชาติออกไปจากคาบสมุทรเกาหลี หรือที่เรียกว่ากลุ่มตงฮัก จึงเกิดการต่อสู้ทางการเมืองทั้งภายในและระหว่างประเทศขึ้น จนกระทั่งเกาหลีตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นในระหว่าง ค.ศ. 1910-1945

เกาหลีที่ได้สร้างเกียรติภูมิของชาติและขจัดความแตกแยกเมื่อประธานาธิบดีปัก จุงฮีนำลัทธิชาตินิยมมาใช้ในการพัฒนาประเทศภายหลังที่เขาทำรัฐประหารในปี ค.ศ.

1961 และพยายามใช้พลังภายในชาติร่วมกันผลักดันให้เกาหลีก้าวขึ้นเทียบเท่าประเทศพัฒนาแล้วทั้งหลาย ความสำเร็จในการพัฒนานี้เองกลายเป็นเสาหลักที่ทำให้คนเกาหลีตระหนักถึงศักยภาพของชาติและรวมตัวกันเป็นหนึ่งอย่างเหนียวแน่น

การปิดประเทศญี่ปุ่นในยุคโตกุกาว่าเป็นเวลานานก่อให้เกิดความตระหนักและการตระหนงตนว่าคนญี่ปุ่นมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัจฉริยภาพเหนือชนชาติอื่น แต่เมื่อเปิดประเทศในยุคเมจิ คนญี่ปุ่นก็ตระหนักว่าชาวตะวันตกมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและมีอุดมการณ์ของการครอบครองความเป็นเจ้าอันเป็นผลมาจากการขยายตัวของลัทธิทุนนิยมในขณะที่ญี่ปุ่นล้าหลังเพราะตัดขาดจากโลกภายนอกมานาน ดังนั้น จึงได้โอบรับลัทธิจักรวรรดินิยมของชาติตะวันตกเข้ามาปรับใช้ บวกกับความเป็นชาติที่มีความเข้มแข็งทางสังคมวัฒนธรรม จึงพลิกผันให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 กลายเป็นชาติมหาอำนาจแห่งภาคตะวันออกไกลและมีอิทธิพลเหนือประเทศเพื่อนบ้านทั้งปวง

แต่การรับวัฒนธรรมยุโรปเข้ามาก่อให้เกิดแรงต้านจากกลุ่มอนุรักษนิยมที่ไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นหลงไหลไปกับอารยธรรมของชาติตะวันตก ก่อให้เกิดการแย่งชิงอำนาจระหว่างกลุ่มผู้นำยุคศักดินา (ตระกูลหลัก ๆ ที่เป็นผู้นำในยุคโชกุน) กับกลุ่มผู้นำที่รับอิทธิพลการจัดระบบทางการเมืองของชาติตะวันตก จึงนำไปสู่ลัทธิเผด็จการที่เน้นการทหารเป็นแกนกลางในการปกครองประเทศ หรือเป็นไปตามกระแสลัทธิชาตินิยมสุดกู่ที่เน้น “ประเทศร่ำรวยและกองทัพเข้มแข็ง” ดังนั้น การรุกรานทำสงครามกับจีนและรัสเซีย จึงเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1895 และ 1905 ตามลำดับ อีกทั้งยึดครองคาบสมุทรเกาหลีเป็นอาณานิคม ยึดครองแมนจูเรีย ขยายอำนาจลงไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และก่อสงครามโลกครั้งที่สองขึ้น ต่อมาภายหลังสงครามโลก ญี่ปุ่นก็ก้าวขึ้นสู่การเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจเหนือเอเชีย และกลายเป็นชาติมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับที่สองของโลกในปี ค.ศ. 1968 จนถึง ค.ศ. 2011 ด้วยความแข็งแกร่งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม ทำให้คนญี่ปุ่นตระหนักถึงความเป็นชาติของตนเองมากกว่าชนชาติใดในเอเชีย ⁽⁶⁾

2. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สังคมที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคนี้เป็นสังคม (รัฐ) เล็กๆ ตามกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอยู่หลากหลาย แต่ละสังคมมีความสมบูรณ์พึ่งตัวเองได้ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยมีผู้นำซึ่งอาจจะเรียกว่า กษัตริย์ ราชา สุลต่าน หรือหัวหน้าเผ่าตามขนาดของเผ่า มีขุนนางที่ทำงานให้กับส่วนหรือรัฐบาลกลางซึ่งเป็นบริเวณที่เป็นศูนย์อำนาจและการทหาร ส่วนบริเวณรอบนอกจะเป็นสามัญชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คนเหล่านี้ต่างเป็นประชากรของรัฐเล็กๆ เหล่านั้น

อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูที่แพร่กระจายเข้ามาจากอินเดียได้เสริมสร้างมายาคติให้แก่ชนชั้นปกครองให้มีอำนาจมากยิ่งขึ้น ในขณะที่พุทธศาสนาและศาสนา

อิสลามร่วมกับลัทธินับถือวิญญาณดั้งเดิมได้ผูกกันเป็นเสาหลักของพลเมือง (สามัญชน) ของรัฐ ก่อให้เกิดความผูกพันประสานใจให้ผู้คนดำรงชีวิตเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและธำรงความเป็นเผ่าพันธุ์ของตนอย่างเหนียวแน่น

คนและวัฒนธรรมจีนที่เข้ามาในอุษาคเนย์พร้อมกับการใช้อำนาจครอบงำให้เป็นรัฐบรรณาการในยุคโบราณ และเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อการค้าเป็นหลัก ต่อมา เมื่อเกิดปัญหาวิกฤติบนผืนแผ่นดินจีน ก็พากันอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งพร้อมกับนำวัฒนธรรมจีนเข้ามาปฏิบัติใช้ ชาวจีนโพ้นทะเลมีความสนใจและผลประโยชน์เช่นเดียวกับราชสำนักของรัฐเล็ก ๆ และเจ้าอาณานิคมชาวยุโรป ก่อให้เกิดการขัดแย้งชิงระหว่างกันและมีผลกระทบในทางลบแก่มวลประชาชนทั่วไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

ชัยชนะของชาวยุโรปเหนือดินแดนอาณานิคมส่งผลให้สามารถรวบรวมรัฐเล็ก ๆ เข้าเป็นสังคมใหญ่ในรูปของรัฐ-ชาติหรือประเทศในปัจจุบัน ต่อมาอำนาจได้ตกอยู่ในมือของคนกลุ่มใหญ่เข้าครอบครองประเทศภายหลังยุคอาณานิคมท่ามกลางการต่อสู้เพื่อไขว่คว้าอำนาจเช่นเดียวกันของชนกลุ่มชาติพันธุ์ (ชนเผ่า) ต่าง ๆ ภายในประเทศใหม่ ชาวจีนโพ้นทะเลเล็งใจใช้โอกาสของความขัดแย้งสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและนำไปสู่การมีอำนาจทางการเมืองในบางสังคม

ชนชั้นสูงดั้งเดิมและคนอุษาคเนย์ใหม่ (ลูกหลานชาวจีนและอินเดียนที่ เกิดในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ต่างแสวงหาอัตลักษณ์ของตนด้วยการยึดถือแบบอย่างของชาวตะวันตกและญี่ปุ่น ส่วนวัฒนธรรมจีนและอินเดียนยังคงเป็นรากฐานหลักทางสังคมของลูกหลานชาวจีน/อินเดียนโพ้นทะเลควบคู่ไปกับการปรับใช้วัฒนธรรมยุโรป ทำให้ความตระหนักถึงสถานภาพทางสังคมวัฒนธรรมของชนเผ่าดั้งเดิมและวัฒนธรรมพื้นบ้านจึงเป็นของชาวบ้านและเกษตรกรผู้ยากไร้ วัฒนธรรมแหล่งนี้ได้รับการดูถูกและเหยียดหยันจากชาวเมืองที่เป็นชนชั้นกลางและชนชั้นสูงว่าล้าสมัย ป่าเถื่อน และดึกดำบรรพ์

การไร้เสถียรภาพและเอกภาพของประชาชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงกลายเป็นจุดอ่อนที่วัฒนธรรมของสังคมที่แข็งแกร่งกว่าไหลบ่าเข้าไปในสังคมเหล่านี้ และผลักดันให้วัฒนธรรมดั้งเดิมถอยร่นไปสู่ชนบทและบริเวณชายขอบจนแทบจะไร้พื้นที่ของตนเอง ก่อให้เกิดการต่อสู้แย่งชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมอย่างเข้มข้นและรุนแรงตลอดประวัติศาสตร์อันยาวนาน

มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไนที่รัฐบาลได้ออกกฎหมายปกป้องคนและวัฒนธรรมดั้งเดิมให้ได้รับประโยชน์จากนโยบายการพัฒนาและการเมืองการปกครองได้ส่งผลให้สามารถรับกับกระแสการไหลบ่าของวัฒนธรรมภายนอกและต่างชาติได้ระดับหนึ่ง ทำให้สถานภาพทางสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิมไม่ถูกบดบังมากจนเกินไป ส่วนรัฐบาลเผด็จการพม่าและเวียตนามได้ปกป้องวัฒนธรรมของตนเองไว้อย่างเหนียวแน่นเช่นกัน ในทาง

ตรงกันข้าม สังคมไทย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ (ลาว และเขมร ในระดับรองลงมา) เป็นสังคมที่ถูกกลืนเข้ากับกระแสวัฒนธรรมหลักของตะวันตก และกระแสวัฒนธรรมจีน ญี่ปุ่นและเกาหลี

กรณีของสิงคโปร์นั้น ผู้นำประเทศได้นำวิกฤตของความหลากหลายทางเชื้อชาติมาใช้เป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาด้วยอุดมการณ์ที่ต้องการเอาชนะชาติมหาอำนาจ นายลี กวนยู อดีตนายกรัฐมนตรีได้พิมพ์หนังสือชื่อ *From Third World to First: The Singapore Story, 1965-2000*.⁽⁷⁾ ที่กล่าวถึงความสำเร็จในการจัดการรัฐเพื่อการพัฒนาสู่การเป็นประเทศในโลกที่หนึ่ง ทำให้สิงคโปร์เป็นนครรัฐที่ได้รับการกล่าวขวัญว่าเป็นชาติที่เด่นที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ส่วนกรณีของไทยนั้น มีความพยายามที่จะค้นคว้าและศึกษาวิจัยวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยเรียกว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านและความเป็นมาของชนเผ่าต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาและในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันได้รับความสำเร็จในระดับหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง พัฒนาการความสัมพันธ์ของคน สังคมและวัฒนธรรมระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ทราบถึงภาพความต่อเนื่องที่ชนผิวเหลืองทั้งสองภูมิภาคมีต่อกันและรูปแบบความสัมพันธ์ข้ามห้วงกาลเวลาอันยาวนาน ความรู้ที่ได้รับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักวิชาการนักศึกษาทุกสาขา และผู้ปฏิบัติงานในสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังเช่น นักการทูต นักธุรกิจอุตสาหกรรม ผู้ประสานงานด้านความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและสังคม ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป

ในที่นี้จะขอกล่าวถึงข้อเสนอแนะของผู้วิจัยต่อการนำข้อมูลไปใช้ดังต่อไปนี้

1) ในแง่นโยบาย

ก. ระดับกลุ่มประเทศ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ปัจจุบันสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนมีความแข็งแกร่ง โดยสมาชิกทุกชาติต่างให้ความร่วมมือร่วมใจผนึกกำลังกันเป็นองค์กรหรือกลุ่มประเทศสำคัญองค์การหนึ่งของโลก มีอำนาจในการสร้างสันติภาพและความมั่นคงในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ รวมทั้งด้านอื่นที่มีใช้ด้านการเมืองและเศรษฐกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในภูมิภาคให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดี ส่งเสริมและรักษาเอกลักษณ์ประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในภูมิภาค และมีคุณภาพชีวิตที่ดีทัดเทียมกับประชาชนในประเทศที่พัฒนาแล้วนั้น หนึ่งประเทศไทยได้จัดตั้งกรมอาเซียนในกระทรวงการต่างประเทศ (ดู <http://www.mfa.go.th/>)

web/1732.php) มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมาชิกในฐานะสำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติเพื่อดำเนินความร่วมมือของอาเซียนให้สำเร็จและบรรลุผลตามมติที่ประชุมสุดยอดในเวทีระหว่างประเทศ ตลอดจนเพิ่มอำนาจการต่อรองของประเทศไทยในกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

อาเซียนได้ดำเนินการในรูปแบบของความตกลงในระดับต่างๆ และโครงการความร่วมมือทั้งระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันและประเทศภายนอกภูมิภาค ตลอดจนขยายกรอบความร่วมมือไปยังกรอบอาเซียน+3 (กับจีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี) ให้ครบทุกด้าน

ดังนั้น ไทยจึงควรใช้โอกาสเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับอาเซียนเพื่อให้มีสมรรถนะสูงสุดในเวทีการเมืองและเศรษฐกิจระดับนานาชาติ

ข. ระดับรัฐบาล รัฐบาลไทยให้ความสำคัญต่อนโยบายและการดำเนินการต่ออาเซียนมาก โดยเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ร่วมกันในโอกาสที่จะเป็นประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015 และดำเนินงานตามเอกสารวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 เพื่อที่จะให้อาเซียนเป็น (1) วงสมานฉันท์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (A Concert of Southeast Asian Nations) (2) หุ่นส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างมีพลวัต (A partnership in dynamic development) (3) มุ่งปฏิสัมพันธ์กับประเทศภายนอก (An outward-looking ASEAN) (4) ชุมชนแห่งการเอื้ออาทร (A community of caring societies)

ค. ในระดับองค์กร องค์กรของไทยที่อยู่ในภาคราชการและภาคเอกชน รวมทั้งมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาทุกระดับ ควรให้ความร่วมมือกับรัฐบาลเพื่อให้นโยบายดังกล่าวประสบผลสำเร็จด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านการสร้างนโยบาย การดำเนินการ การตรวจสอบ และการประเมินผลในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและด้วยความตระหนักถึงผลประโยชน์ของสมาคมและประเทศไทย ในขณะเดียวกัน ประชาชนทุกคนทั้งที่อยู่ในองค์กรและนอกองค์กรดังกล่าวควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับอาเซียนและของประเทศสมาชิก รวมทั้งพันธะสัญญาที่ได้จัดทำขึ้นและที่จะมีขึ้นในอนาคต ข้อมูลดังกล่าวจะช่วยเปิดโลกทัศน์ให้กว้างไกลและได้ใช้ประโยชน์ในงานที่ทำให้บรรลุผลสำเร็จ อนึ่ง ทุกระดับต้องตระหนักถึง “การเป็นหุ้นส่วนที่ทัดเทียมกัน” หมายถึงการมีส่วนร่วมทั้งเป็นผู้รับและผู้ให้ ร่วมกันรับภาระค่าใช้จ่ายและแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดในการพัฒนา ด้านต่างๆ

นอกจากอาเซียนซึ่งเป็นองค์กรนานาชาติแล้ว ยังมีสมาคมระดับประชาชนทั่วไป อีกมากมายในแต่ละประเทศของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังตัวอย่างเช่น กรณีของประเทศไทย มีสมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-จีน (Thai-Chinese Culture and Economy Association – <http://www.thaizhong.org/>) สมาคมจีนแคะ (<http://hakka>

people.com/node/65) สมาคมนักธุรกิจยุคใหม่ไทยจีน (Error! Hyperlink reference not valid. (http://www.thai-japanesso.or.th/index_th.php) สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) (www.tpa.or.th) สมาคมนักเรียนเก่าญี่ปุ่น (www.ojsat.or.th) สมาคมทหารผ่านศึกเกาหลีในพระบรมราชูปถัมภ์ (ตั้งอยู่ที่ 1180 ถนนนครไชยศรี แขวงนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 เน้นช่วยทายาททหารผ่านศึกโดยเฉพาะ) สมาคมเกาหลีแห่งประเทศไทย (ชั้น 10 อาคาร Time Square บริเวณใกล้ๆ กับโรงแรมเซอราตันแกรนด์) สมาคมไทย-จีนมีกิจกรรมและดำเนินการมานานเพราะมีคนจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่ในประเทศอย่างถาวร ส่วนสมาคมไทย-ญี่ปุ่นก็มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพราะมีนักศึกษาเก่าที่เคยเรียนในสถาบันการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีเป็นจำนวนมากได้รวมตัวกันดำเนินการให้สมาคมมีความเข้มแข็งเรื่อยมา ในขณะที่สมาคมไทย-เกาหลีอ่อนแอและไม่ค่อยดำเนินการกิจกรรมเพื่อสมาชิกมากนัก ยกเว้นสมาคมเกาหลีแห่งประเทศไทย (จัดตั้งขึ้นโดยคนเกาหลีเพื่อคนเกาหลีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นหลัก) และเปิดสอนภาษาเกาหลีในเชิงการค้า

2. ในแง่ปัจเจกบุคคล

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า การศึกษาวิจัยในเรื่องราวของสังคมตนเอง สังคมของชาติในกลุ่มประเทศอาเซียน (ประเทศเพื่อนบ้าน) และในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งประเทศต่างๆ ทั่วโลกนั้นมีความสำคัญยิ่งในยุคปัจจุบัน ความรู้ที่ได้รับจักก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่โลกมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด ความผูกพันดังกล่าวเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง อีกทั้งต้องติดตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทุกเมื่อเชื่อวัน ตลอดจนต้องใช้ข้อมูลเหล่านั้นพยากรณ์อนาคต

ความพยายามที่จะเรียนรู้เท่าทันโลกและใช้ประโยชน์จากความรู้ที่ได้รับจึงเป็นภารกิจที่ทุกคน (นักศึกษาและประชาชนทั่วไป) จะต้องกระทำเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงและข้อมูลเชิงลึกที่เชื่อถือได้ นำมาวิเคราะห์ให้เห็นภาพที่เป็นจริงให้มากที่สุด

ข้อมูลเชิงลึกอาจกระทำได้ด้วยการเจาะศึกษาเป็นรายสังคม ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเป็นสังคมและพัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน หากเป็นไปได้ ควรศึกษาภาษาของสังคมนั้นให้รู้จนแตกฉานสามารถฟัง พูด อ่านและเขียนได้เสมือนหนึ่งเป็นภาษาของเราเอง อีกทั้ง ควรหาโอกาสไปศึกษาสัมผัสสังคมนั้นๆ ด้วยตนเอง โดยปกติจะใช้เวลาราว 10 ปีจึงจะมีความรู้เชี่ยวชาญในสังคมนั้นๆ และได้รับข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

และท้ายที่สุดนี้ ขอกล่าวว่า การซ่อนเอกลักษณ์ของชาติตน การยอมรับความด้อยค่าในศักยภาพในชนชาติ และการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันภายในชาติไม่ก่อให้เกิดความทรงงที่จะนำพาชีวิตตนและประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้ ทุกชาติย่อมมี

ข้อเด่นและมีภูมิปัญญาที่แข็งแกร่งที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศของตนเอง

เชิงอรรถบทที่ 8

1. D.G.E. Hall, A History of South-East Asia. London: Mc.Millan, 1970; G.Coedes, The Indianized States of Southeast Asia. Edited by W.F. Vella, translated by Susan B. Cowing. Hawaii: East-West Center Press, 1964.
2. Clifford Geertz, Negara: The Theatre State in Nineteen-Century Bali. Princeton, New Jersey: Princeton University Press 1980; David A. Wilson, Politics in Thailand. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1966 (ดูบทที่ 3 เรื่อง Authority and Kingship).
3. ปราณี วงษ์เทศ, พื้นบ้านพื้นเมือง: เรื่องราวของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านพื้นเมืองของไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจ้าพระยา, 2525.
4. Akin Rabibhadana, The Organization of Thai Society in the Early Bangkok Period 1782-1873. Data paper no. 74, Southeast Asia Program, Department of Asian Studies. Ithaca, Cornell University, 1969; James C. Scott, Patron Client Politics and Political Change in Southeast Asia, "American Political Science Review. Vol. 66 No.1, March 1972.
5. Amitav Acharya, The Quest for Identity: International Relations of Southeast Asia. Singapore: Oxford University Press, 2000; Sheldon W. Simon, "ASEAN and the New Regional Multilateralism: The Long and Bumpy Road to Community," International Relations of Asia. Edit by David Shambaugh and Michael Yakuda. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers; Inc., 2008; ประภัสสร เทพชาตรี: "สู่การจัดตั้งประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้," รัฐศาสตร์สาร. ธรรมศาสตร์ 60 ปี รัฐศาสตร์สาร 30 ปี เล่มที่ 3 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
6. สรุปความมาจาก ดำรงค์ ฐานดี, สังคมและวัฒนธรรมจีน เรื่อง เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ: ความสัมพันธ์ระหว่างจีน เกาหลี และญี่ปุ่น จากยุคโบราณจนถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552. ดูหน้า 217-224 (จีน), 115-159 (เกาหลี), 255-280 (ญี่ปุ่น).
7. Lee Kuan Yew, From Third World to First: The Singapore Story, 1966-2000. New York: HarperCollins Publishers, 2000.
8. ในระหว่างวันที่ 17-19 พฤศจิกายน ค.ศ. 2011 ได้มีการจัดการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 19 ขึ้นที่เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย และมีผู้นำจีน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น (ASEAN plus Three) เข้าร่วมประชุมด้วย ในขณะเดียวกัน ก็ได้จัดการประชุมสุดยอดผู้นำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (East Asia Summit) ครั้งที่ 6 ที่สมาชิกประกอบด้วย ASEAN plus Three อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐฯ และรัสเซีย อันเป็นการแสดงถึงการเพิ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคงทางด้านอาหาร และการร่วมกันจัดการภัยธรรมชาติ อนึ่ง ผู้นำเหล่านี้ได้มีการประชุมกรอบทั้งแบบทวิภาคี และพหุภาคีอีกด้วย (East Asia Summit จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 2005 ส่วนสหรัฐฯและ

รัสเซียได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกใน ค.ศ. 2010 ตั้งนั้น จึงมีสมาชิกรวมกันทั้งสิ้น 18 ประเทศ ในปีนี้ ประธานาธิบดีโอบามาเข้าร่วมประชุมด้วย) ดู “Indonesia 17-19 Nov 2011 ASEAN Holds 19th Summit in Balmy Bali,” November 17, 2011 <http://www.newshead.com/preview/2011/11/17/indonesia-17-19-nov-2011-asean-holds-19th-summit-in-balmy-bali> (เปิดอ่านวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 2011); “Bali Summit to Focus on Regional Development,” China Daily. November 18, 2011.

